

ARSIMI

Studimi i njohurive, qëndrimeve dhe praktikave mbi ndryshimet klimatike dhe mjedisin

unicef
for every child

 Sweden
Sverige

Studimi i njohurive, qëndrimeve dhe praktikave mbi ndryshimet klimatike dhe mjedisin

Arsimi

2021

Hulumtimi është realizuar nga agjencia Rating nga Shkupi, në kuadër të projektit “Fuqizimi i fëmijëve dhe të rinjve për të qenë shtytës të ndryshimit në zvogëlimin e cenueshmërisë së komunitetit ndaj ndryshimeve klimatike” i zbatuar nga UNICEF-i me mbështetjen financiare të Agjencisë Suedeze për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ndërkombëtar (SIDA). Pikëpamjet e shprehura në këtë raport nuk i pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet zyrtare të UNICEF-it dhe pikëpamjet e Agjencisë Suedeze për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ndërkombëtar, andaj ato nuk janë përgjegjëse për çdo përdorim të mundshëm të të dhënave që i përmban hulumtimi.

Përmbajtja

1. Hyrje	4
1.1 Qëllimet e anketës	5
2. Analiza dhe rezultatet e anketës	6
2.1 Njohuri mbi ndryshimet klimatike dhe ndikimi i tyre mbi mjedisin	6
2.2 Qëndrimet ndaj ndryshimeve klimatike dhe ndikimit të tyre ndaj mjedisit	12
A. Opinionet e mësimeve/edukatorëve	14
B. Pikëpamjet mbi zgjidhjet e mundshme për zbutjen e ndryshimeve klimatike	16
C. Qëndrimet lidhur me edukimin që e përcakton veprimin/aktivizmin	18
2.3 Praktikant	23
2.4 Mediat dhe informimi	31
3. Metodologjia e hulumtimit	33
3.1 Struktura demografike e mostrës	34
4. Shtojcat	37
4.1 Shtojca 1 – Pyetësi.....	37

1. Hyrje

Si kurrë më parë ditëve të sotme po intensifikohet diskursi publik mbi ndryshimet klimatike. Shpesh argumentohet se ndryshimi i klimës është absolutisht i dukshëm dhe po ndodh pikërisht tani. Kjo tregon se ka gjithnjë e më pak vend për mosveprim dhe pasivitet, dhe se e ardhmja e më të vegjëlve – fëmijëve – do të varet nga veprimet e ndërmarra tani. Megjithatë, nuk është fjala vetëm me të ardhmen; qysh sot ndryshimet klimatike dhe degradimi i mjedisit i minojnë të drejtat e fëmijëve në mbarë botën. Për herë të parë, një brez i tërë po rritet në një botë që është shumë më e rrezikshme dhe e pasigurt si rezultat i ndryshimit të klimës dhe shkatërrimit të mjedisit. Prandaj, zgjidhja e problemit të ndryshimeve klimatike dhe zbutja e ndikimit të tij është imperativ për mbrojtjen e fëmijëve në botë dhe përmbushjen e të drejtave të tyre.¹ Tani dhe në të ardhmen, fëmijët do të jenë më të ndjeshëm ndaj kushteve të pafavorshme mjedisore dhe ndaj efekteve të dëmshme të tyre, Përfshirja e fëmijëve në qendër të strategjive të ndryshimeve klimatike është veçanërisht e rëndësishme, sepse, edhe pse fëmijët janë më pak përgjegjës për ndryshimet klimatike, megjithatë brezat e tyre do të mbajnë barrën, si dhe duhet të jenë të përgatitur dhe të vetëdijshëm për seriozitetin e këtyre çështjeve edhe në fazat e hershme të rritjes dhe zhvillimit të tyre si individë. Sigurisht që arsimi luan rol të madh në këto procese, andaj përkushtimi i UNICEF-it, për ta mbështetur Maqedoninë e Veriut përmes zhvillimit dhe zbatimit të edukimit gjithëpërfshirës mjedisor dhe të ndryshimeve klimatike, ka për qëllim pozicionimin e të rinjve si shtytës të ndryshimit dhe zgjidhës të problemeve. Shkathtësitë, njohuritë dhe zakonet e përcjella dhe të inkorporuara te fëmijët përmes edukimit formal dhe joformal janë baza e veprimitarisë shoqërore dhe kolektive të reduktimit të ndikimit të ndryshimeve klimatike dhe ndërtimit të zhvillimit të qëndrueshëm të komuniteteve tona në të ardhmen.

Në dhjetor të vitit 2020, UNICEF-i në Maqedoninë e Veriut e shpalli fillimin e një programi të ri për fëmijë, që synon promovimin e edukimit mjedisor dhe ndryshimeve klimatike.² Duke mbuluar arsimin parashkollor, fillor dhe të mesëm, një aspekt i programit është të përkujdeset që mësuesit të pajisen me burime dhe kapacitete për të ofruar përmbajtje dhe aktivitete tërheqëse për nxënësit në mbështetje të edukimit të tyre mjedisor. Programi gjithashtu do të krijojë mekanizma për zhvillimin profesional dhe mësim nga kolegët tjerë mësimeshënës. Programi do t'u ofrojë fëmijëve një spektër të gjerë platformash dhe mjetesh për mësim eksperimental dhe praktik në fushën e shkencës.

Ky studim sasior realizohet si pjesë e projektit “Inkurajimi i fëmijëve dhe të rinjve nga Maqedonia e Veriut për të qenë shtytës të ndryshimit në zvogëlimin e cenueshmërisë së komunitetit ndaj ndryshimeve klimatike” dhe zbatohet me mbështetje financiare nga Agjencia Suedeze për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ndërkombëtar (SIDA). UNICEF-i dhe SIDA e njohin rëndësinë e zhvillimit të qëndrueshëm mjedisor dhe potencialin e madh të ofrimit të programeve inovative dhe frymëzuese për arsimin formal dhe joformal, sipërmarrjen sociale dhe komunikimin – programe të cilat do ta rrisin gjerësinë dhe thellësinë e njohurive rreth ndryshimeve klimatike dhe do t'i ndihmojnë fëmijët dhe të rinjtë të jenë shtytës të ndryshimit, duke ua dhënë atyre mjetet dhe aftësitë e nevojshme për të marrë pjesë aktive në krijimin e një bote më të mirë për të gjithë.

Mësimdhënësit, në kuptimin e gjerë të fjalës, janë një element kyç i procesit arsimor, që nga edukimi parashkollor i fëmijëve e deri te arsimi fillor dhe i mesëm. Prandaj, është e qartë se

¹ <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change>

² <https://uni.cf/3nFq8CO>

nevojiten hulumtime mbi mësimdhënësit, pasi vetëm me kuptimin e duhur të pikëpamjeve, kërkesave dhe nevojave të tyre mund të presim një zbatim të suksesshëm të Programit.

Ky sondazh i njohurive, qëndrimeve dhe praktikave (Anketa NJQP/KAP), i fokusuar kryesisht te mësimdhënësit dhe edukatorët e punësuar në institucionet arsimore shtetërore, i vlerëson njohuritë e përgjithshme të këtij grupi të anketuar në lidhje me ndryshimet klimatike, duke përfshirë kuptimin dhe asociacionet e vetë termit, dhe ndikimin e ndryshimit të klimës ka prekur shoqërinë, njerëzit dhe fëmijët. Sondazhi mat gjithashtu qëndrimet ndaj ndryshimeve klimatike, veçanërisht nivelin e shqetësimit për problemin, dhe e vlerëson perceptimin e të anketuarve për rëndësinë e disa aktiviteteve që mund të jenë vendimtare në luftën për t'i zvogëluar ndryshimet klimatike, si dhe gatishmërinë e tyre për të ndërmarrë veprime dhe për t'u bërë pjesë e zgjidhjes së problemit. Sondazhi do të përpiqet të sigurojë të dhëna se cilat praktika dhe aktivitete janë më të zakonshme në mesin e të anketuarve, por gjithashtu t'i identifikojë qëndrimet dhe besimet shoqërore që i pengojnë mësimdhënësit t'i zbatojnë në mënyrë efektive ndryshimet klimatike dhe edukimin mjedisor. Së fundi, anketa i mbulon zakonet dhe mjetet e informimit të të anketuarve si një nga faktorët kryesorë që e formojnë dhe krijojnë opinionin publik për tema të ndryshme.

1.1 Qëllimet e anketës

Qëllimi kryesor i këtij sondazhi ishte realizimi i një studimi mbarëkombëtar që do të ofronte një pasqyrë gjithëpërfshirëse të njohurive, qëndrimeve dhe praktikave aktuale përmes temave që ndërlidhen me nevojën për edukim mbi ndryshimet klimatike dhe mbrojtjen e mjedisit. Studimi është krijuar për të ofruar informacione mbi stereotipat, konceptimet e gabuara dhe keqkuptimet rreth ndryshimeve klimatike dhe mbrojtjes së mjedisit si lloje të veçanta faktorësh, që mund të jenë pengesë për zbatimin e edukimit mjedisor dhe përqaftimin e një stili jetese ekologjik. Hulumtimi do të përpiqet t'i identifikojë qëndrimet dhe besimet shoqërore, që mund t'i pengojnë mësimdhënësit të mësojnë në mënyrë efektive mbi ndryshimet klimatike dhe edukimin mjedisor.

Të dhënat e gjeneruara nga ky hulumtim mund të shërbejnë si kontribut në hartimin e kurrikulave dhe programeve të trajnimit të mësimdhënësve, materialeve udhëzuese dhe manualeve të mësuesve, si dhe në zhvillimin e një mjedisi të mbështetjes mes kolegëve dhe mësimi profesional për mësuesit.

Për të përmbushur qëllimin e këtij sondazhi, Agjencia *Rating*, së bashku me ekipin e UNICEF-it të Maqedonisë së Veriut, e zhvilluan një pyetësor të strukturuar të ndarë në disa njësi kryesore. Teksti në vijim përmban një analizë dhe interpretim të rezultateve të marra. Vlerat janë paraqitur në përqindje. Gjatë interpretimit të rezultateve, termi mësues iu referohet punonjësve në institucionet e arsimit parashkollor, fillor dhe të mesëm dhe përdoret vetëm për t'i interpretuar rezultatet e përgjithshme.

2. Analiza dhe rezultatet e anketës

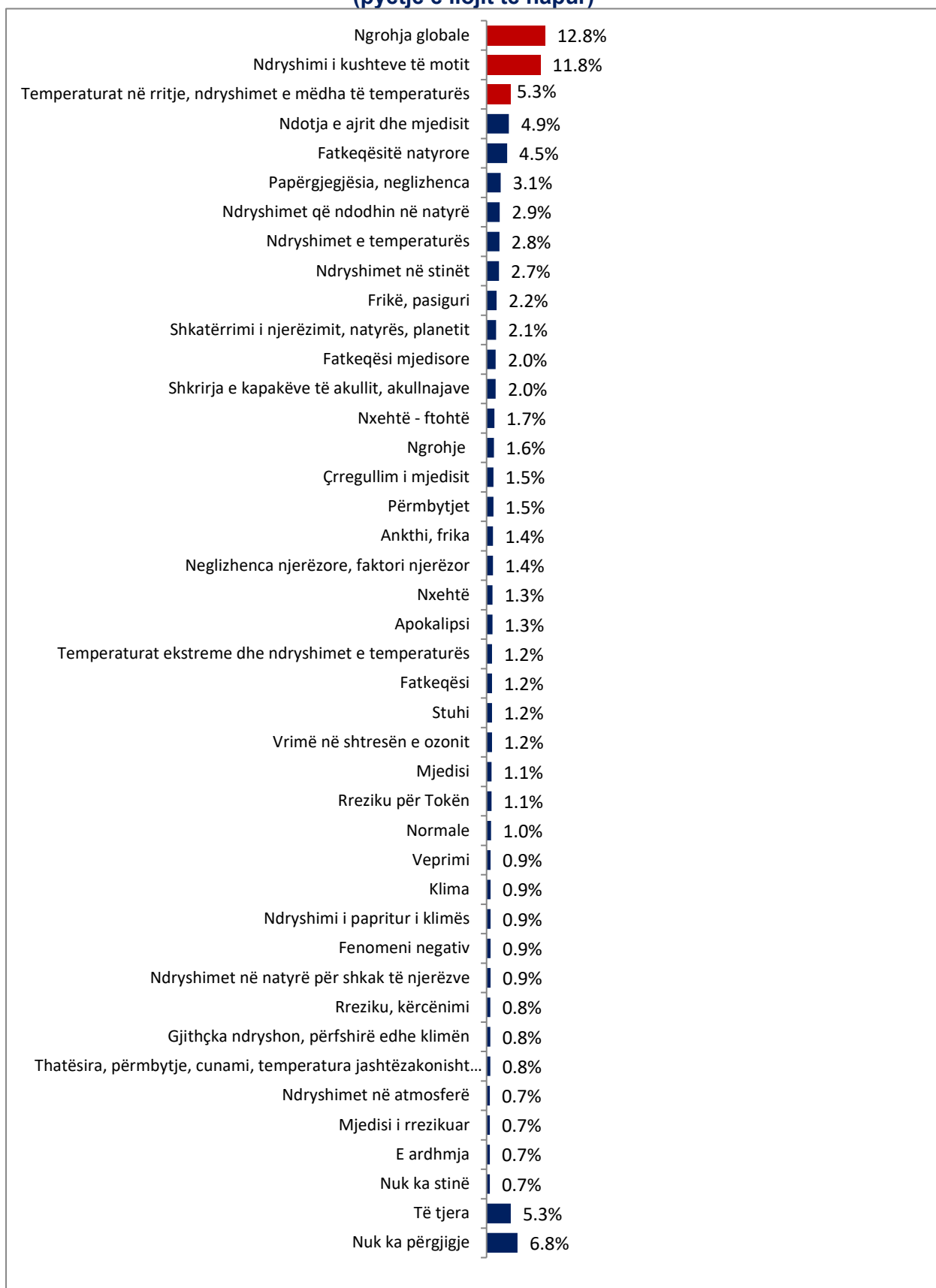
2.1 Njohuri mbi ndryshimet klimatike dhe ndikimi i tyre mbi mjedisin

Ndryshimet klimatike janë një nga sfidat më të rëndësishme të këtij shekulli për njerëzimin, sepse ndikimi i tyre reflekton si në shëndetin ashtu edhe në mënyrën e jetesës së njerëzve në mbarë botën. Në fakt, ndryshimi i klimës sot ka filluar ta diktojë mënyrën se si njerëzit jetojnë dhe mbijetojnë. Kjo është kështu, sepse çdo ndryshim që e sjell klima, e ndryshon personin në planin afatgjatë. Fatkeqësitë natyrore që ndodhin në të gjithë botën i detyrojnë njerëzit t'i kushtojnë vëmendje këtij ndikimi dhe të fillojnë të përshtaten me të. Problemet me ndotjen e tokës, reshjet e dendura dhe thatësitë, ndryshimet e menjëhershme të temperaturës dhe temperaturat ekstreme kanë ndikim negativ ndaj gjithë popullsisë. Një pjesë e ekonomisë në Republikën e Maqedonisë së Veriut është e lidhur ngushtë me klimën, pra në shumë raste është e varur prej saj. Bujqësia është jo vetëm një nga sektorët më të rëndësishëm ekonomikë, por ka edhe një dimension social dhe historik, pasi është burimi kryesor i jetesës për shumë familje në mbarë vendin. Kështu, për shembull, fatkeqësitë natyrore janë një problem serioz për të gjithë qytetarët, ndonëse nga kategoritë më të prekura janë popullsia rurale ose fermerët, për të cilët, mes tjerash, furnizimi me ujë vaditës mund të bëhet sfidues për shkak të ndryshimeve klimatike.

Sfida kryesore e proceseve dhe programeve arsimore është të jenë të përditësuar dhe t'i ndjekin trendet sociale, ndërkohë që ndryshimet duhet të adresohen siç duhet dhe me kohë, në mënyrë që fëmijët t'i njohin këto probleme dhe të vetëdijesohen për sfidat që janë pjesë e shoqërisë dhe të jenë të përgatitur për ta. Mësuesit dhe edukatorët janë në qendër të këtyre sfidave, madje megjithëse procesi është kompleks, sistematik dhe i varur nga shumë faktorë, prapëseprapë ata janë personifikim i urës, që i ndihmon fëmijët të zhvillohen intelektualisht dhe ta ndërtojnë edukimin e tyre dhe botëkuptimin e përgjithshëm. Prandaj, një nga qëllimet kryesore të këtij sondazhi është matja e nivelit të njohurive, qëndrimeve dhe opinionëve të mësuesve dhe edukatorëve mbi ndryshimet klimatike dhe ndikimin e tyre ndaj mjedisit, shoqërisë dhe njerëzve, gjë që do të na ndihmojë t'i kuptojmë dhe analizojmë rezultatet e mëtejshme. Në këtë mënyrë, rezultatet për këto tema do të paraqiten në grupin e parë të pyetësorit.

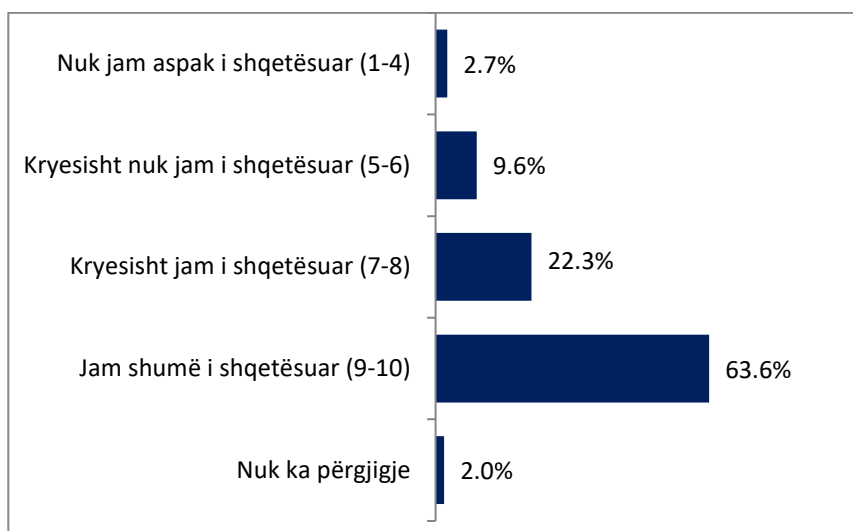
Nocioni *ndryshimi klimatik*, vlerësuar nga një këndvështrim i thjeshtuar i analizës gjuhësore, është një shprehje e përbërë prej dy fjalëve: ndryshim dhe klimë. Ky term përmendet çdo ditë, mirëpo çfarë do të thotë në të vërtetë dhe si e kuptojnë të anketuarit, tregohet në analizën e mëposhtme. Në pyetjen e parë spontane: "*Cili është mendimi juaj i parë kur e dëgjoni termin "ndryshimi i klimës"?*", rreth 13 për qind e mësuesve të anketuar u përgjigjën se nocioni ndryshim klimatik i lidh me ngrohjen globale, ndërsa asociacioni i dytë më i zakonshëm ishte ndryshimi i kushteve të motit (11.8 për qind). Për 5,3 për qind të të anketuarve, nocioni ndryshim klimatik është një asociacion i rritjes së temperaturave dhe diferencave të mëdha të temperaturës, për 4,9 për qind është ndotje e ajrit dhe mjedisit, ndërsa për 4,5 për qind nënkupton fatkeqësi natyrore. Për rreth 3.1 për qind të mësuesve, ky term ndërlidhet drejtpërdrejt me idetë e papërgjegjshmërisë dhe neglizhencës. Nga asociacionet e përsëritura më shpesh, mund të konkludohet se *nocioni ndryshim klimatik* shoqërohet me sinonime, që e paraqesin një *fenomen ose veprim negativ*, sipas botëkuptimit të të anketuarve.

P2. Cili është mendimi juaj i parë kur e dëgjoni nocionin “ndryshimi i klimës”? N=1000 (pyetje e llojit të hapur)

Shumica e mësuesve, rreth 85.9 për qind shprehën shqetësim mbi ndryshimet klimatike (prej tyre 63.6 për qind janë shumë të shqetësuar, 22.3 për qind kryesisht të shqetësuar). Rreth 2.7 për qind nuk janë aspak të shqetësuar për ndryshimet klimatike dhe rreth 9.6 për qind e numrit të përgjithshëm të mësuesve të anketuar janë kryesisht të pashqetësuar. Të dhënat e kryqëzuara tregojnë se në përgjithësi ekziston një shkallë e lartë shqetësimi pavarësisht nga grupi socio-demografik i të anketuarit: lloji i arsimit, profesioni, gjinia, mosha, përkatësia etnike dhe vendi/rajoni i banimit.

P4. Në një shkallë nga 1 deri në 10, ku 1 tregon se nuk jam fare i shqetësuar dhe 10 tregon se jam shumë i shqetësuar, sa jeni të shqetësuar lidhur me ndryshimin e klimës? N=1000

Më shumë se gjysma e mësuesve (55.4 për qind) janë përgjigjur se ndryshimet klimatike shkaktohen kryesisht nga faktorët njerëzorë, ndërsa 39 për qind besojnë se ndryshimi i klimës shkaktohet në mënyrë të barabartë si nga njeriu, po ashtu edhe nga natyra. Vetëm 4.3 për qind e mësuesve besojnë se ndryshimi i klimës është kryesisht një fenomen natyror. Të dhënat e kryqëzuara tregojnë se: meshkujt, të anketuarit që punojnë në arsimin parashkollor (edukatorët) dhe maqedonasit etnikë kanë përgjigjet më të shumta se ndryshimet klimatike janë shkaktuar kryesisht nga faktorët njerëzorë, gjë që dallon nga grupet tjera të të anketuarve.

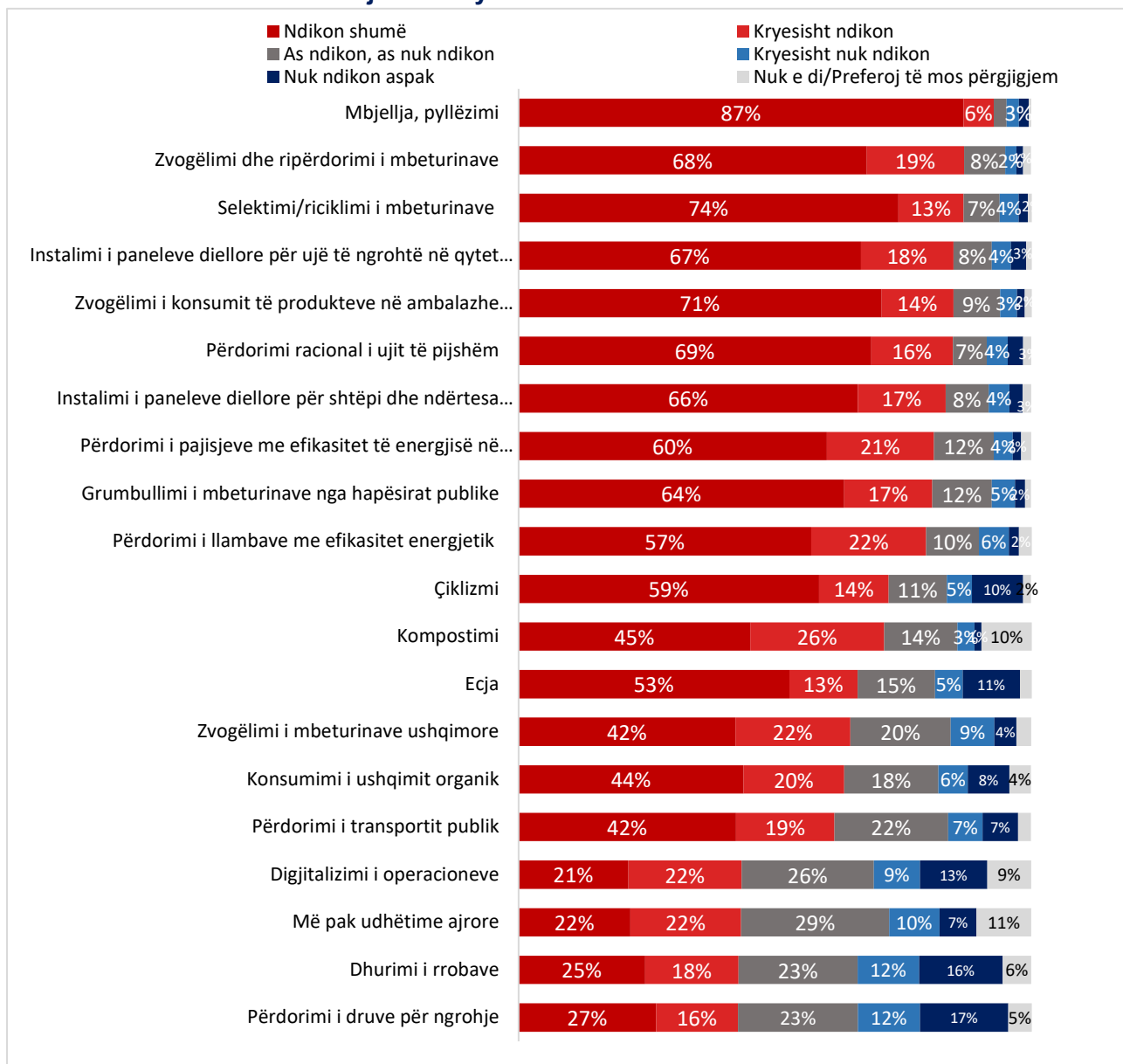
P6. Me cilin nga pohimet e mëposhtme jeni dakord? N=1200

Pothuajse nëntë në dhjetë mësues (87 për qind) mendojnë se aktiviteti i **mbjelljes së bimëve dhe pyllëzimit ka ndikimin më të madh në zbutjen e ndryshimeve klimatike**. Përzgjedhja/riciklimi i mbeturinave është aktiviteti që ndikon më shumë në zbutjen e ndryshimeve klimatike sipas 74 për qind të të anketuarve, ndërsa zvogëlimi dhe ripërdorimi i mbeturinave (68 për qind u përgjigjën “ndikon shumë”) është në vendin e tretë. Më pas, për më shumë se gjysmën e të anketuarve, aktivitetet që ndikojnë më së shumti në zbutjen e ndryshimeve klimatike përfshijnë: instalimin e paneleve diellore për ujin e ngrohtë në qytet dhe zonën përreth, reduktimin e konsumit të produkteve në ambalazhe plastike, përdorimin racional të ujit të pijshëm, instalimin e paneleve diellore për shtëpi dhe ndërtesa për të prodhuar energji elektrike, përdorimin e pajisjeve me efikasitet të energjisë në amvisëri, grumbullimin e mbeturinave nga zonat publike, përdorimin e llambave me efikasitet energjetik dhe çiklizmin. Nga ana tjetër, aktivitetet si: përdorimi i druve për ngrohje (17 për qind – nuk ndikon fare), dhurimi i rrobave (16 për qind – nuk ndikon aspak) dhe digjitalizimi i operacioneve (13 për qind – nuk ndikon aspak), janë vlerësuar si aktivitete që nuk kanë shumë ndikim në zbutjen e ndryshimeve klimatike, krahasuar me ato të dhëna më sipër.

P7. Sipas njohurive tuaja, në një shkallë nga 1 deri në 5, ku 1 tregon se “ndikon shumë” dhe 5 tregon se “nuk ndikon aspak”, në çfarë mase secili nga aktivitetet e mëposhtme ndikon në

Zbutjen e ndryshimeve klimatike? N=1000

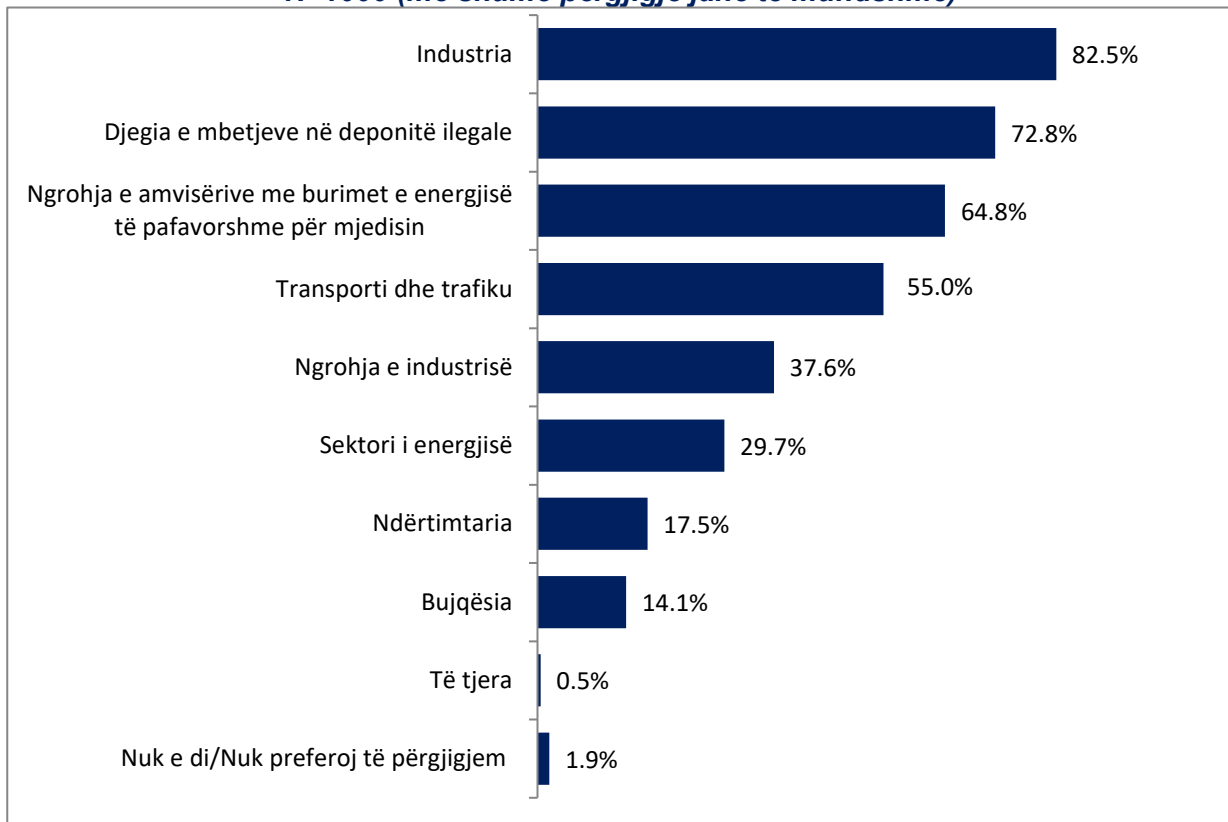

Në pyetjen “Çfarë mendoni se kontribuon më shumë në ndryshimet klimatike?”, ku janë të mundshme më shumë përgjigje, shumica e mësuesve të anketuar janë përgjigjur se ndikon industria (82.5 për qind e të anketuarve). Kjo pasohet nga djegia e mbeturinave në deponitë ilegale – një përgjigje e dukshme prej 72.8 për qind të të anketuarve, ndërsa 64.8 për qind e të anketuarve thonë se ngrohja e amvisërive me energji të pafavorshme ndaj mjedisit është gjithashtu një faktor i madh.

Industria, si përgjigje, është përmendur më shpesh në mesin e mësimeve të ndryshme (profesorëve) që punojnë në arsimin e mesëm, mësimeve të diplomuar në shkencat e mjekësisë dhe mësimeve të lëndës, për dallim nga të anketuarit që punojnë në arsimin parashkollor, arsimin fillor dhe llojet tjera të arsimit të përfunduar. Përgjigja “djegia e mbeturinave në deponitë e paligjshme” është më e theksuar në përgjigjet e të anketuarve të diplomuar në shkencat e

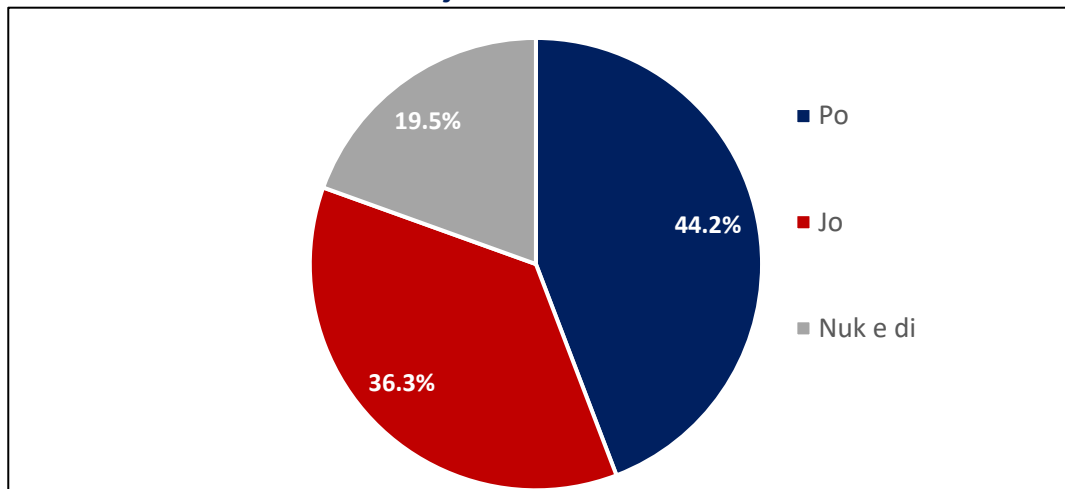
mjekësisë dhe shëndetësi dhe të mësimdhënësve që japin mësim në shkencat sociale, krahasuar me kategoritë e tjera të të anketuarve.

**P8. Çfarë mendoni se kontribuon më shumë në ndryshimet klimatike?
N=1000 (më shumë përgjigje janë të mundshme)**

Pyetja e fundit e kësaj njësie tematike i referohet informacioneve të mësimdhënësve, nëse ekziston program i veçantë mësimor (kurrikulë) mbi edukimin mjedisor. Pothuajse gjysma e mësimdhënësve (44.2 për qind) janë përgjigjur se ekziston një kurrikulë e edukimit mbi mjedisin, ndërsa 36.3 për qind janë përgjigjur negativisht, d.m.th. se nuk ekziston një kurrikulë e tillë. Rreth 19.5 për qind nuk kishin përgjigje ose nuk ishin të informuar për këtë pyetje. Rezultatet e kryqëzuara tregojnë se: mësimdhënësit e shkollave fillore, të diplomuarit e mjekësisë dhe mësuesit e shkollave fillore të grupit klasor kanë më shumë përgjigje, se ekziston një program i veçantë edukimi mbi mjedisin, për dallim nga kategoritë e tjera të të anketuarve.

P9. Sipas njohurive tuaja, a ekziston një program mësimor i veçantë për edukimin mbi mjedisin? N=1000

2.2 Qëndrimet ndaj ndryshimeve klimatike dhe ndikimit të tyre ndaj mjedisit

Pjesa e dytë e pyetësorit është krijuar për ta hulumtuar opinionin dhe qëndrimet e mësimeve për disa aspekte të ndryshme, që lidhen me ndryshimet klimatike dhe mjedisin. Në këtë pjesë do të zbulojmë nëse ka stereotipa dhe paragjykimet mbi këtë temë, dhe nëse po, cilat janë ato që mbizotërojnë, deri në çfarë mase edukimi/arsimi është faktor në ngritjen e ndërgjegjësimit mbi ndryshimet klimatike, si dhe deri në çfarë mase janë përfaqësuar disa zgjidhje të mundshme për zbutjen e ndryshimeve klimatike. Në veçanti, kjo pjesë e pyetësorit përbëhet nga disa grupe:

- A. Opinionet e mësimeve/edukatorëve;
- B. Opinionet mbi zgjidhjet e mundshme për zbutjen e ndryshimeve klimatike;
- C. Opinionet lidhur me edukimin që e përcakton veprimin/aktivizmin;

Të anketuarve iu kërkua kryesisht të identifikonin tre çështjet mjedisore që personalisht i shqetësojnë më shumë. Rezultatet tregojnë se mësuesit janë deri tani më të shqetësuar për ndotjen e ajrit (65.8 për qind). Ndotja e ajrit në vendin tonë është një problem alarmant, prej dekadash dhe një temë dominuese në publikun e gjerë dhe mediat, andaj shqetësimi i lartë për këtë problem nuk duhet të jetë gjë që befason. Problemi i dytë që i shqetëson më shumë mësuesit është ndotja e lumenjve, liqeneve dhe deteve (37,6 për qind), kurse problemi i tretë i renditur janë mbetjet radioaktive (28,7 për qind). Shqetësime më të larta janë shprehur edhe për ushqimin e modifikuar gjenetikisht (OMGJ)³, deponitë ilegale, rritjen e temperaturës së Tokës dhe ndryshimet klimatike. Mësuesit shprehën shqetësimin më të vogël për mbipopullimin, thatësitrat dhe bllokimet e trafikut.

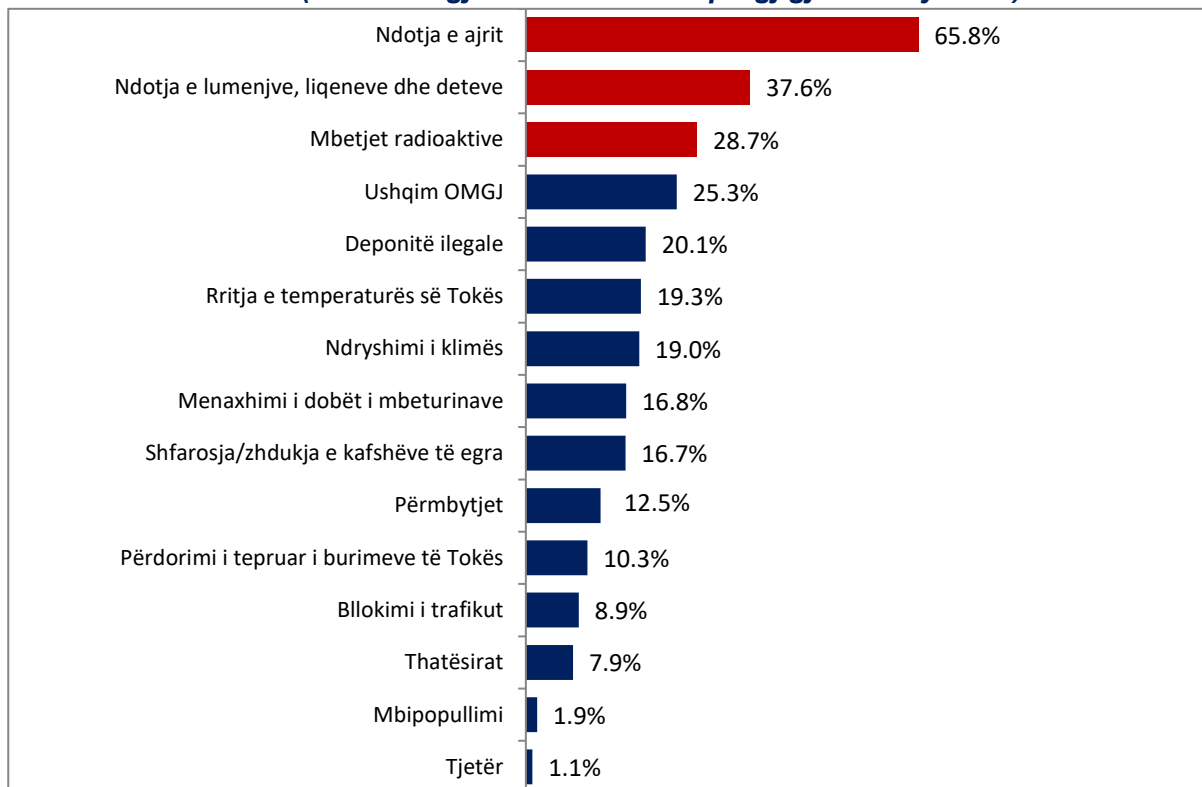
Analiza krahasuese ndërmjet grupeve tregon se të anketuarit që janë diplomuar në shkencat mjekësore dhe shëndetësi janë një kategori e të anketuarve që janë veçanërisht të shqetësuar për mbetjet radioaktive, krahasuar me grupet e tjera. Gratë kanë shprehur dukshëm më shumë

³ Organizmat e modifikuar gjenetikisht/Ushqimi i modifikuar gjenetikisht

shqetësime për ushqimin OMGJ sesa burrat, të cilët kanë shprehur shqetësim më të madh për deponitë ilegale.

Analiza krahasuese ndërmjet grupeve tregon se të anketuarit që janë diplomuar në shkencat mjekësore dhe shëndetësi janë një kategori e të anketuarve që janë veçanërisht të shqetësuar për mbetjet radioaktive, krahasuar me grupet e tjera. Gratë kanë shprehur dukshëm më shumë shqetësime për ushqimin OMGJ sesa burrat, të cilët kanë shprehur shqetësim më të madh për deponitë ilegale.

**P10. Shihni listën e mëposhtme dhe zgjidhni tre çështjet që ju shqetësojnë më shumë.
N=1000 (Mund të zgjedhni deri në tre përgjigje të ndryshme)**

A. Opinionet e mësimitdhënësve/edukatorëve

Përgjigjet ndaj këtij grupi pyetjesh maten duke përdorur një shkallë marrëveshjeje me katër nivele për secilën nga pohimet e renditura në grafikun e mëposhtëm. Në vazhdim i interpretojmë pikëpamjet më të spikatura të të anketuarve, për të cilat është shprehur (mos)pajtueshmëri më e madhe.

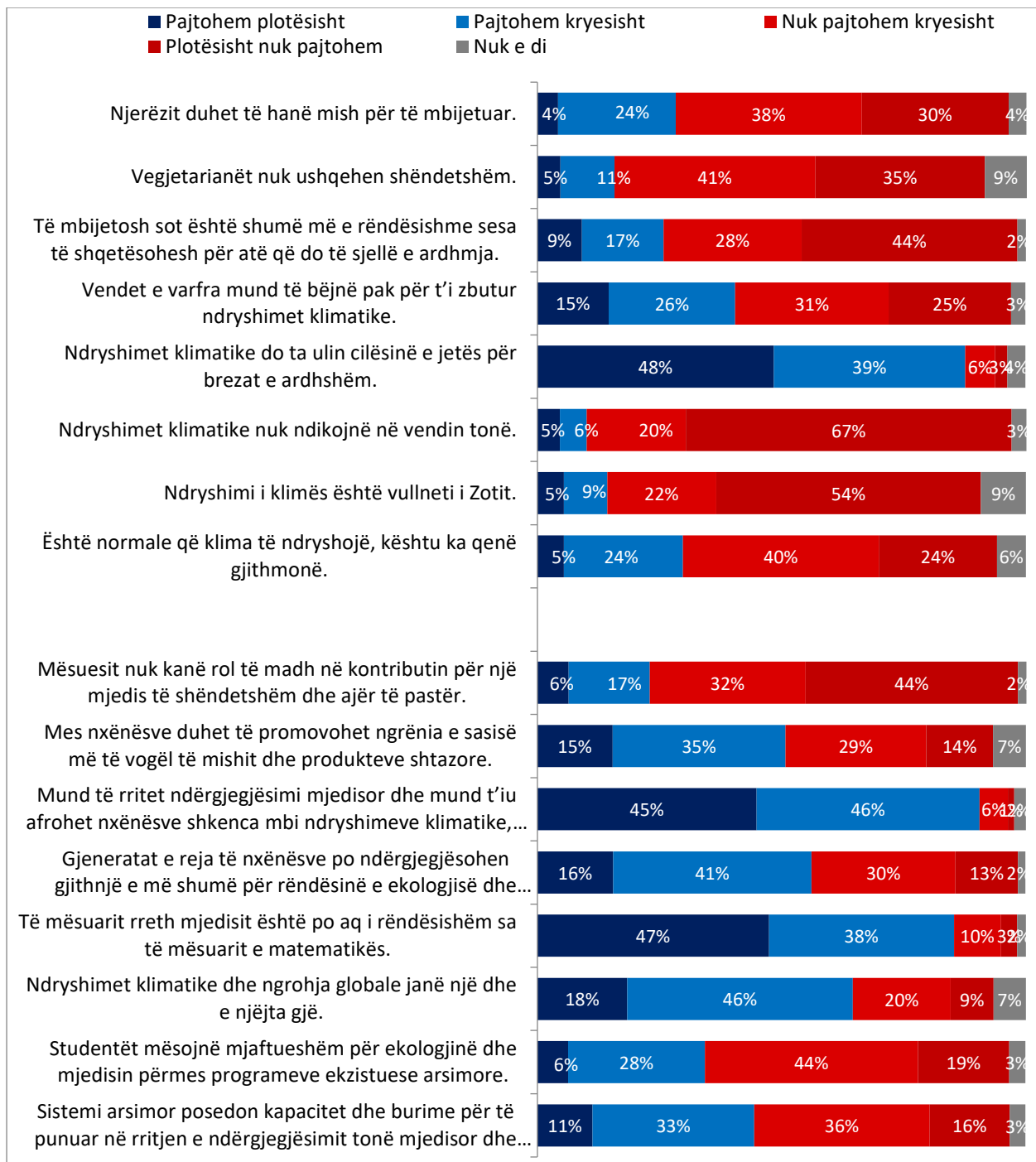
Gjetjet e përgjithshme tregojnë se ekziston një numër i caktuar i mësimitdhënësve, të cilëve iu mungon motivimi për zhvillimin e ndryshimeve klimatike dhe edukimit mjedisor. Në këtë mënyrë, rreth 34 për qind e mësimitdhënësve *mendojnë se nxënësit mësojnë mjaftueshëm për ekologjinë dhe mjedisin përmes programeve ekzistuese arsimore* (kjo përgjigje preferohet nga mësuesit e klasave të ulëta dhe meshkuj), ndërsa 63 për qind nuk janë dakord me këtë pikëpamje. Rreth 23 për qind e mësuesve të anketuar mendojnë se *mësuesit nuk kanë rol të madh për të kontribuar për një mjedis të shëndetshëm dhe ajër të pastër* (kështu mendojnë mësimitdhënësit (profesorët) e shkollave të mesme, burrat dhe mësuesit që japin lëndë profesionale, për dallim nga grupet e tjera).

Parimi se *mund të rritet ndërgjegjësimi mjedisor dhe mund t'iu afrohet nxënësve shkenca mbi ndryshimeve klimatike, duke i përdorur laboratorët e shkollave* është një pikëpamje me të cilën pajtohen shumica e mësuesve (45 për qind pajtohen plotësisht, 46 për qind pajtohen kryesisht). Pikëpamja e dytë, me të cilën janë më shumë dakord është se *ndryshimet klimatike do ta zvogëlojnë cilësinë e jetës për brezat e ardhshëm* (48 për qind pajtohen plotësisht dhe 39 për qind kryesisht pajtohen). Shumica e mësuesve *mendojnë se të mësuarit rreth mjedisit është po aq i rëndësishëm sa të mësuarit e matematikës* (47 për qind pajtohen plotësisht dhe 46 për qind pajtohen kryesisht). Këto të dhëna tregojnë se shumica e mësimitdhënësve janë të vetëdijshëm për seriozitetin e problemit dhe implikimet e tij për brezat e ardhshëm, por gjithashtu se studimi i ndryshimeve klimatike dhe mjedisit është po aq i rëndësishëm sa studimi i lëndëve klasike, siç është matematika. Megjithatë, ajo që duhet theksuar është niveli i marrëveshjes që është shprehur nëse *ndryshimet klimatike dhe ngrohja globale janë njësoj dhe e njëjta gjë*. Gjegjësisht, vetëm 29 për qind e mësimitdhënësve nuk pajtohen me këtë, ndërsa 7 për qind e tyre preferuan të mos përgjigjen. Shumica e mësuesve i barazojnë këto nocione, gjë që tregon gjithashtu për nevojën e edukimit të tyre dhe kuptimin thelbësor të këtyre nocioneve/koncepteve. Për më tepër, mendimet e mësimitdhënësve janë të ndara në lidhje me pikëpamjen se *duhet të promovohet nga nxënësit ngrënia më pak e mishit dhe produkteve shtazore*. Me këtë pikëpamje pajtohen më shumë të anketuarit meshkuj sesa të anketuarit femra. Më së shumti nuk janë pajtuar me këtë qëndrim edukatorët parashkollorë dhe mësuesit lëndor, të lëndë profesionale, për dallim nga grupet e tjera të të anketuarve.

Mësimitdhënësit/edukatorët shprehën mospajtime më të mëdha me mendimin se ndryshimi i klimës nuk ndikon në vendin tonë, me 67 për qind të mospajtimeve të forta dhe 20 për qind

kryesisht kundër. Rreth 15 për qind e të anketuarve pajtohen se ndryshimi i klimës është vullneti i Zotit. Më shumë se gjysma e të anketuarve (56 për qind) nuk pajtohen me pikëpamjen se vendet e varfra mund të bëjnë pak për t'i zbutur ndryshimet klimatike. Megjithatë, një përqindje e konsiderueshme beson se vendet e varfra nuk mund të bëjnë shumë për ndryshimet klimatike (15 për qind pajtohen plotësisht, 26 për qind pajtohen kryesisht).

P11. Ju lutemi tregoni se sa jeni dakord me secilin nga pohimet e mëposhtme: $N=1000$

B. Pikëpamjet mbi zgjidhjet e mundshme për zvogëlim të ndryshimeve klimatike

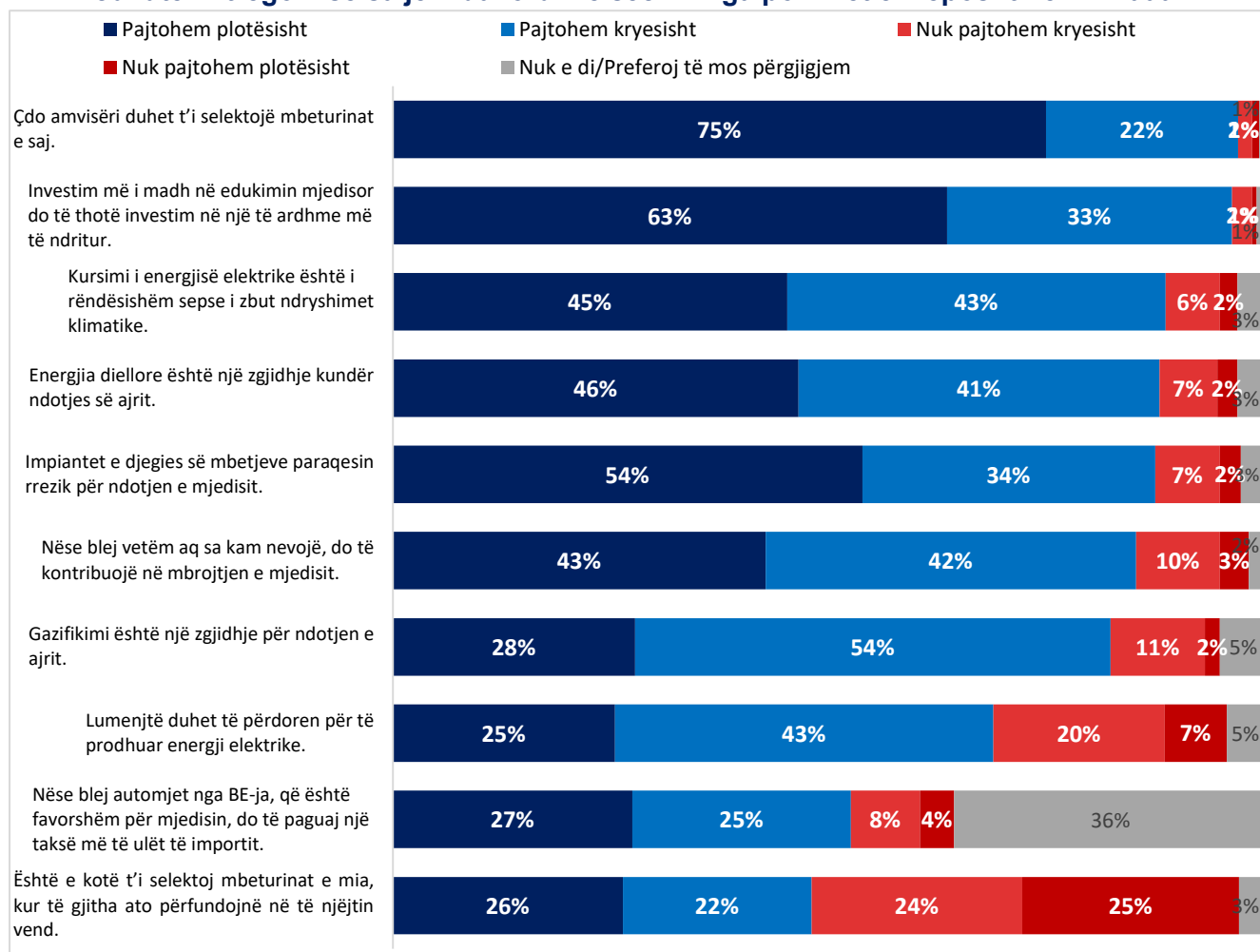
Lidhur me grupin tjetër të pohimeve, që ndërlidhen me zgjidhjet potencialisht të pranueshme për reduktimin e ndryshimeve klimatike, mësime ndërhënësit kanë shprehur pikëpamje përgjithësisht pozitive, d.m.th., ata bien dakord për shumicën e pikëpamjeve të mbuluara në këtë pjesë të pyetësorit. Kështu, shumica e të anketuarve pajtohen që *secila amvisëri duhet t'i selektojë mbeturinat e saja* dhe kështu mendojnë 97 për qind e të anketuarve (75 për qind pajtohen plotësisht, ndërsa 22 për qind pajtohen kryesisht). Megjithatë, ajo që bie në sy në këtë grup pyetjesh është ndarja në përgjigjet e të anketuarve në lidhje me synimin e selektimit. Kështu, që

gjysma ose 49 për qind e të anketuarve (25 për qind nuk pajtohen plotësisht, ndërsa 24 për qind tjerë nuk pajtohen kryesisht) shprehën mospajtime në mendimin se *është e kotë t'i selektoj mbeturinat e mia, kur të gjitha ato përfundojnë në të njëjtin vend*, dhe pothuajse e njëjta përqindje pajtohet me këtë pikëpamje. Këtë qëndrim e ndajnë të anketuarit që janë diplomuar në shkencat teknike dhe teknologjike 60 për qind (37 për qind pajtohen plotësisht dhe 23 për qind pajtohen kryesisht) dhe nga një numër më i madh meshkujsh (33 për qind pajtohen plotësisht), në krahasim me të anketuarat femra (23 për qind pajtohen plotësisht).

Një përqindje e lartë (96%) e mësimdhënësve të anketuar (63 për qind pajtohen plotësisht dhe 33 për qind pajtohen kryesisht) mendojnë se *investim më i madh në edukimin mjedisor do të thotë të investosh në një të ardhme më të ndritur*. Gjithsej 88 për qind e mësimdhënësve (45 për qind pajtohen plotësisht dhe 43 për qind pajtohen kryesisht) pajtohen me mendimin se *kursimi i energjisë elektrike është i rëndësishëm sepse i zbut ndryshimet klimatike*.

Pikëpamja se *lumenjtë duhet të përdoren për të prodhuar energji elektrike* mbështetet nga shumica dërrmuese e të anketuarve, ndërsa 27 për qind nuk pajtohen me këtë pohim. Për sa i përket të dhënave të kryqëzuara, kjo pikëpamje mbizotëron tek të anketuarit që i kanë mbaruar shkencat e mjekësisë, si dhe te mësuesve, që japin lëndë profesionale, për dallim nga grupet e tjera. Një përqindje e konsiderueshme e të anketuarve (36 për qind) nuk e dinë nëse blerja e një automjeti nga BE-ja, që është favorshëm për mjedisin, do t'iu mundësojë atyre të paguajnë një taksë më të ulët të importit.

P12. Ju lutemi tregoni se sa jeni dakord me secilin nga pohimet e mëposhtme: N=1000

C. Qëndrimet ndaj arsimit që e përcaktojnë veprimin/aktivizmin

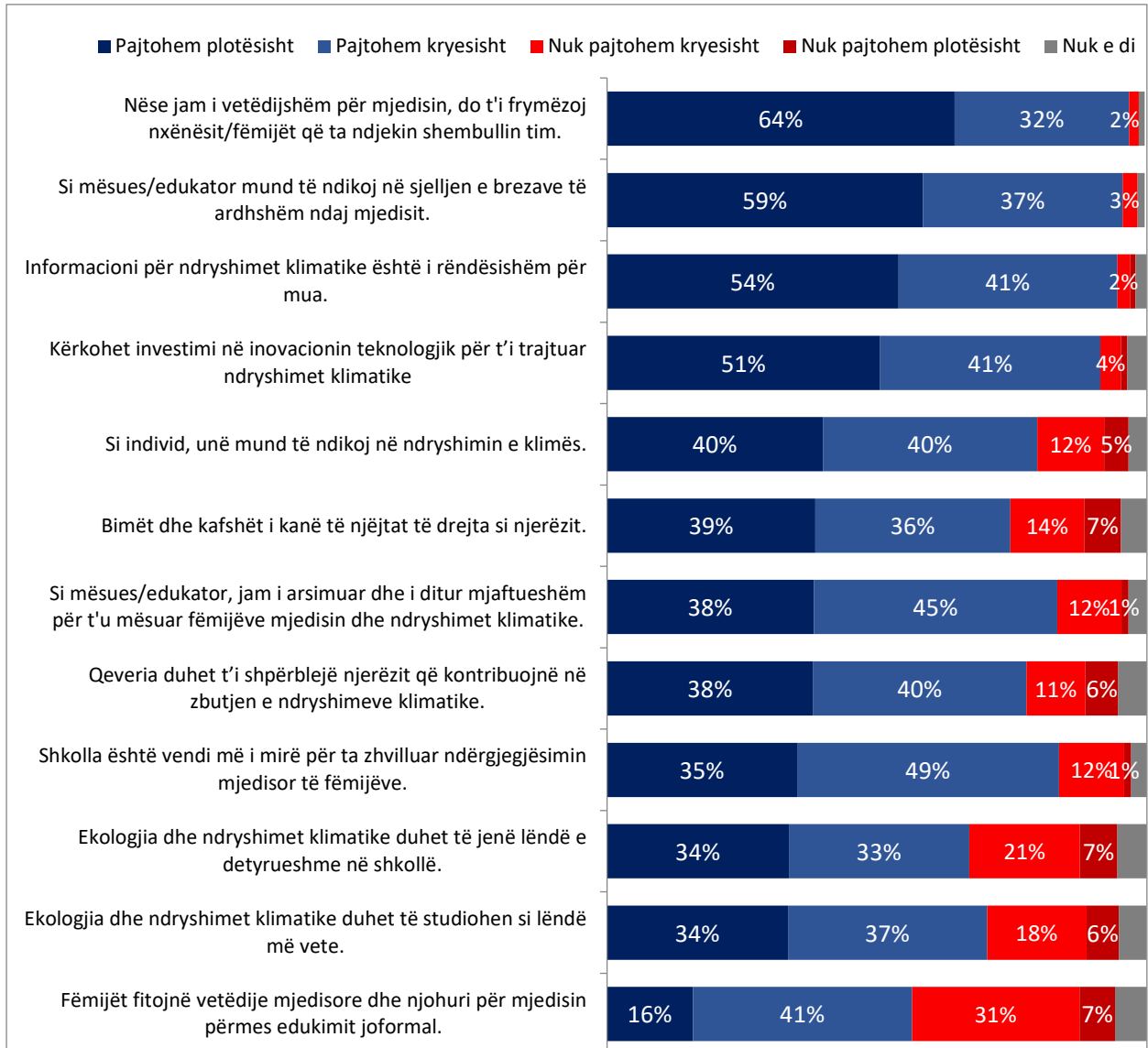
Njësia tjetër tematike e radhës trajton një sërë pikëpamjesh që ndërlidhen drejtpërdrejt ose tërthorazi me aspekte të ndryshme arsimore dhe pikëpamjet personale të të anketuarve. Këto pikëpamje e përcaktojnë veprimin/aktivizmin për t'i reduktuar ndryshimet klimatike dhe për ta mbrojtur mjedisin. Për më tepër, këto pikëpamje ofrojnë një pasqyrë për atë se sa mësuesit e perceptojnë veten dhe arsimin si promotorë dhe faktorë ndikues në ndërtimin e vetëdijes mjedisore të fëmijëve. Për shikueshmëri më të mirë të rezultateve, këto pamje ndahen në dy grupe.

a) Grupi i parë i paraqet pikëpamjet, me të cilat të anketuarit më shumë pajtoheshin sesa nuk pajtoheshin. Duhet të theksohet se niveli i lartë i pajtimit me këto pikëpamje mund të jetë për shkak të të anketuarve, që japin përgjigje të dëshirueshme dhe/ose të pranueshme nën prizmin shoqëror.

Ekziston një marrëveshje e fortë, sipas së cilës *mësimdhënësit mund të japin shembull për fëmijët në ndërtimin e vetëdijes mjedisore*. Mësimdhënësit gjithashtu besojnë se *vetë ata mund të ndikojnë në sjelljen e brezave të ardhshëm ndaj mjedisit*. Rreth 84 për qind e të anketuarve besojnë se *shkolla është vendi më i mirë për të zhvilluar ndërgjegjësimin mjedisor*, ndërsa 57 për qind e tyre besojnë se *ndërgjegjësimi mjedisor dhe njohuritë për mjedisin grumbullohen përmes edukimit joformal*. Një përqindje e lartë (37%) nuk pajtohen me këtë pikëpamje. Pothuajse nëntë nga dhjetë mësimdhënësit i vlerësuan si *të rëndësishme për ta informacionet mbi ndryshimet klimatike*, dhe pothuajse po aq kanë ranë dakord se *investimi në inovacionin teknologjik është i nevojshëm për t'i trajtuar ndryshimet klimatike*. Aktivizmi individual për të ndikuar në ndryshimin e klimës është në një nivel veçanërisht të lartë në mesin e mësimdhënësesve (80 për qind pajtohen me pikëpamjen se *si individ, unë mund të ndikoj në ndryshimin e klimës*).

Shumica e të anketuarve pajtohen (34 për qind pajtohen plotësisht, 33 për qind kryesisht pajtohen) se ekologjia dhe ndryshimet klimatike duhet të studiohen si lëndë obligative në arsim. Pothuajse po aq të anketuar (34 për qind pajtohen plotësisht, 37 për qind kryesisht pajtohen) besojnë se ekologjia dhe mjedisi duhet të studiohen si lëndë më vete. Shumica e mësimdhënësesve (83 për qind) besojnë se janë mjaftueshëm të arsimuar dhe/ose kanë njohuri të mjaftueshme për t'i mësuar fëmijët rreth ekologjisë dhe ndryshimeve klimatike.

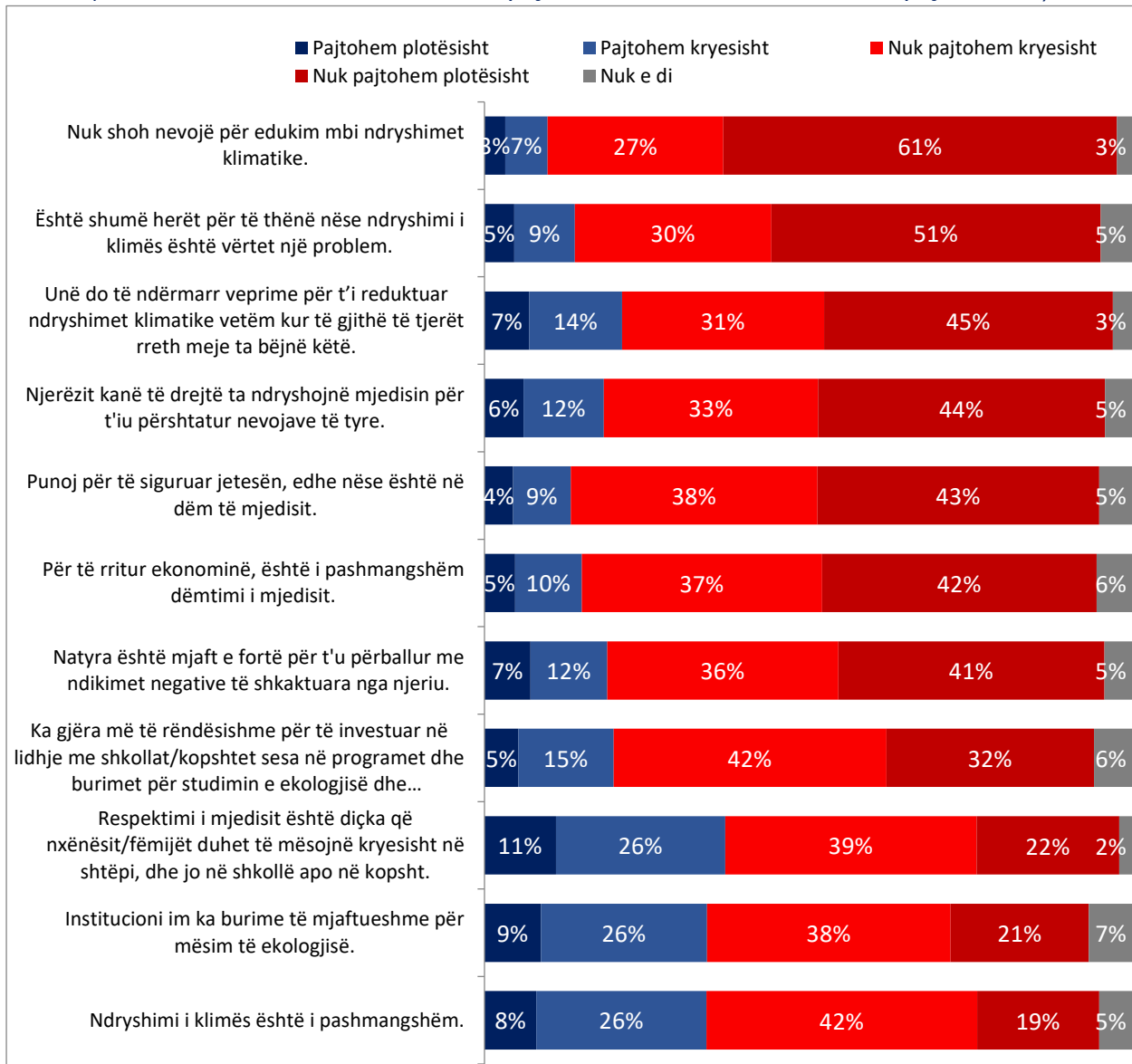
(Deklaratat me të cilat të anketuarit pajtoheshin më shumë se sa nuk pajtoheshin)

b) Grupi i dytë përbëhet nga pikëpamjet me të cilat më shumë të anketuar nuk pajtohen sesa pajtohen. Ata nuk pajtohen më së shumti me pikëpamjen *Unë nuk e shoh nevojën për edukim mbi ndryshimet klimatike* (61 për qind nuk pajtohen plotësisht, 27 për qind nuk pajtohen kryesisht). Sipas përgjigjeve të mësuesve, ndryshimi i klimës është një problem real, d.m.th., ekziston një ndërgjegjësim i lartë për emergjencën e problemit. Për më tepër, shumica e mësuesve besojnë se veprimi individual është i rëndësishëm dhe është i pavarur nga veprimi kolektiv, përderisa 21 për qind do të ndërmarrin veprime për t'i reduktuar ndryshimet klimatike vetëm kur të gjithë të tjerët rreth tyre e bëjnë këtë. Shumica e të anketuarve nuk pajtohen se njerëzit kanë të drejtë ta ndryshojnë mjedisin për t'iu përshtatur nevojave të tyre. Pothuajse 79 për qind e të anketuarve nuk pajtohen me mendimin se *për ta rritur ekonominë, është i pashmangshëm dëmtimi i mjedisit*. Shumica e mësuesve (61 për qind) nuk pajtohen me pikëpamjen se respekti për mjedisin duhet t'u mësohet kryesisht fëmijëve në shtëpi, dhe jo në shkollë apo kopsht, ndërsa 37 për qind pajtohen se edukimi në shtëpi është çelësi i kujdesit për mjedisin.

P13. Ju lutemi tregoni se sa jeni dakord me secilin prej këtyre pohimeve të më poshtme:
N=1000

(Deklaratat me të cilat të anketuarit pajtoheshin më shumë se sa nuk pajtoheshin)

Dy pyetjet e ardhshme synojnë t'i shqyrtojnë pikëpamjet e mësimit ndërmjetësve mbi dy dimensione të ndërlidhura – çfarë mund të futet, ndryshohet ose përmirësohet në arsim për të krijuar mësime mjedisore më efikase dhe më të mirë dhe cila është mënyra më e mirë për t'i zbatuar orët e edukimit mjedisor dhe ndryshimeve klimatike. Në fakt është realizuar një analizë cilësore e përgjigjeve të të anketuarve për këto dy pyetje të hapura.

Në pyetjen e parë, çfarë mund të përfshihet në arsim, **përfshirja e një lënde të detyrueshme (në mësimin klasor) dhe e një lënde speciale për ekologji (lëndë zgjedhore në mësimin lëndor)** është një nga përgjigjet më të zakonshme të të anketuarve (*"Përfshini një lëndë të veçantë, që do ta shtjellojë këtë temë në mënyrë më të detajuar; zhvilloni ndërgjegjësimin mjedisor me pjesëmarrjen aktive të nxënësve dhe kujdes për kopshtin botanik të shkollës; ruani një mjedis të pastër pa mbeturina në shkollë; bëni aktivitetet kërkimore, zhvilloni dhe prezantoni projekte; ndiqni inovacionin mjedisor; e kështu me radhë"*).

Një pjesë më e vogël e mësuesve mendojnë se nuk nevojitet një lëndë e veçantë sepse nxënësit

aktualisht studiojnë shumë lëndë; ekziston edhe fakti që lëndët që mësohen tashmë përmbajnë pjesë për ekologjinë, mjedisin dhe ndryshimet klimatike. Ky grup mësuesish mendojnë se duhet të ketë aktivitete të rregullta mujore, aksione dhe orë praktike, të cilat do të sigurojnë që shprehitë e tilla të nguliten te fëmijët. Grupi i tretë i të anketuarve është i mendimit se zakonet dhe ndërgjegjësimi mjedisor krijohen nga edukimi në shtëpi që në moshë shumë të hershme dhe se arsimit luan një rol dytësor në krijimin e zakoneve (*“Më së miri mësohet përmes shembujve praktikë, fëmijët duhet t’i shohin të rriturit si i selektojnë mbeturinat, si e bëjnë pyllëzimin, si i kontrollojnë përbërjet e ushqimit, si shpenzojnë më pak para për gjëra të panevojshme. Duke i parë të rriturit më pas edhe vetë fëmijët i praktikojnë këto shprehje. Shkollat duhet të organizojnë më shumë aksione për pastrim dhe pyllëzim, duke i shpërblyer nxënësit më punëtorë.”*).

Kopshtet perceptohen si shumë të rëndësishme kur bëhet fjalë për ndërgjegjësimin e fëmijëve për mjedisin dhe ekologjinë. Të anketuarit mendojnë se fëmijët janë më kureshtarët dhe kanë aftësi të jashtëzakonshme vëzhgimi në fazën e tyre parashkollore. Për shkak të kësaj, disa të anketuar besojnë se fëmijët e moshës parashkollore duhet të jenë në kontakt më të shpeshtë me natyrën dhe se kopshtet e bimëve dhe laboratorët e vegjël eksperimentalë në kopshte të përshtatura për moshën parashkollore do t’i ndihmojnë fëmijët të njihen më mirë me mjedisin.

Shkollat shihen si një pikë fillestare në ndërtimin e ndërgjegjësimin mjedisor, kështu që shpesh rekomandohet që vetë shkollat të ndajnë burime më të mëdha për këtë çështje dhe t’i përfshijnë të gjithë palët e interesuara përmes aktiviteteve të tyre, p.sh., shkolla për t’i ndihmuar mesimdhënësit, prindërit dhe fëmijët ta ndërtojnë një mjedis të përbashkët për ndërgjegjësim. Mësuesit iu bashkëngjisin këtyre temave aplikim shumë më praktik sesa teorik. Ata besojnë se librat dhe mjetet në lidhje me pjesën teorike të këtyre temave duhet të digjitalizohen plotësisht, ndërsa informacionet do të përditësohet rregullisht, duke e monitoruar situatën dhe ndryshimet në baza vjetore, gjegjësisht duke ofruar kështu informacione të përditësuara, të bazuar në fakte shkencore dhe të dhëna shkencore dhe dëshmi (*“Përmbajtje digjitale të disponueshme, tekste shkollore, libra, broshura, manuale, revista të ilustruara, etj. që jo vetëm se i publikojnë efektet e ndryshimeve klimatike dhe faktorët që kontribuojnë në të, por gjithashtu ofrojnë udhëzime dhe zgjidhje të detajuara se si të veprohet, ruhet dhe përmirësohet mjedisi dhe si të zbutet ose ngadalësohet ndryshimi klimatik”*).

Puna mbi ndryshimet klimatike dhe projektet mjedisore është mënyra më e spikatur përmes së cilës studentët mund ta shohin ndikimin negativ të veprimit njerëzor dhe ardhjen e ndryshimeve klimatike. Nxënësit duhet të kenë aktivitete në terren në oborret e shkollave të tyre dhe të promovohet qëndrueshmëria e shkollave. Për shembull, kultivimi i perimeve dhe frutave, në varësi të rajonit të institucionit, dhe më pas konsumimi i tyre ose dhurimi i tyre për familjet e pafavorizuara sociale. Duhet të theksojmë se kërkohet një organizim më i mirë i shkollës për klasifikimin e mbeturinave, sepse në shumicën e shkollave mungojnë kosha të posaçëm për qelq, plastikë, letër dhe plehrash, dhe se nxënësit dhe mësuesit duhet ta dinë se cila plastikë është e riciklueshme dhe cila nuk është (*“Duhet të instalohen koshat e vjetër të baterive dhe nxënësve duhet t’u tregohen video projeksione se si këto mbetje ndikojnë dëmshëm ndaj mjedisit”*).

Ajo që bie në sy në përgjigjet e mësuesve, krahas propozimeve për futjen e një lënde të detyrueshme që do t’i trajtojë këto çështje, është theksimi i nevojës së edukimit plotësues të stafit pedagogjik përmes trajnimeve speciale, të cilat ofrojnë informacione të përditësuara, trajnime për shembuj praktikë dhe ofrim të mjeteve vizuale (*“Mbi të gjitha, mjete pamore, kënde të pajisura, poste vëzhgimi dhe punë për nxitjen e kujdesit ndaj natyrës në përgjithësi. Trajnimi i stafit, bashkëpunimi i institucioneve për të investuar në arsim.”*).

Kur bëhet fjalë për atë se cila është mënyra më e mirë për zhvillim të orës edukative dhe

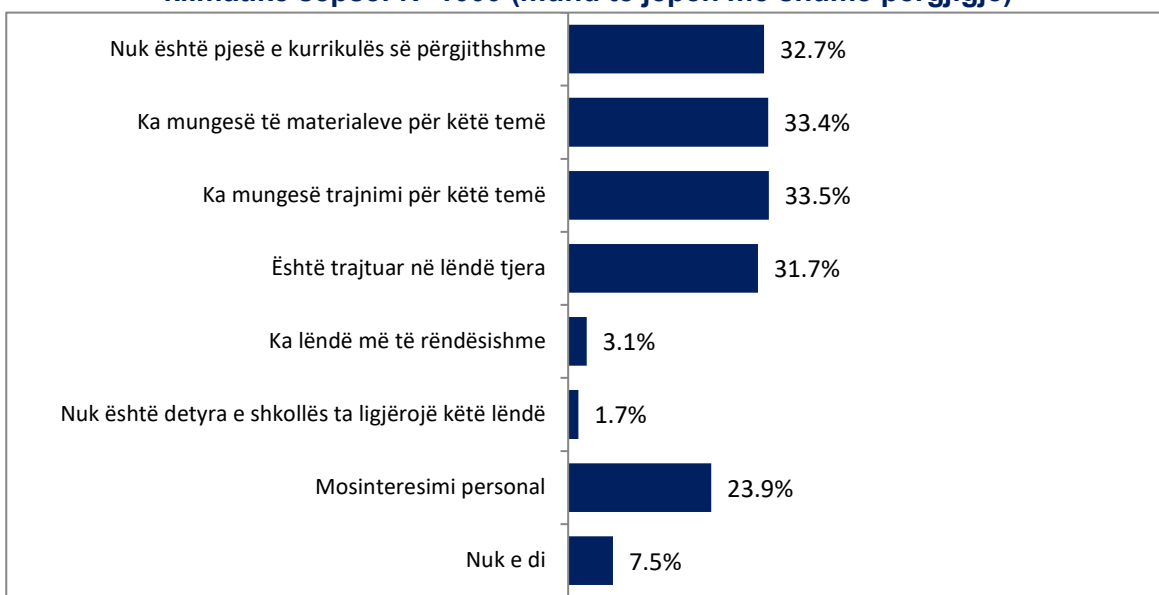
aktiviteteve rreth mjedisit dhe ndryshimeve klimatike, shumica e të anketuarve kanë treguar se ka qenë zhvillimi i orës në natyrë (kontakt më i madh me mjedisin dhe rrethinën jashtë shkollës), mësimdhënie të specializuara në klasë, laboratorë për këtë qëllim, si dhe ligjëratat nga ekspertët e kësaj fushe. Puna praktike me projekte dhe pjesëmarrja në konkurse janë aktivitete jashtëshkollore që mësuesit i konsiderojnë veçanërisht të favorshme për edukimin e fëmijëve.

Analiza e mëposhtme sasiore i shqyrton arsyet pse mësuesit nuk japin mësim për ndryshimet klimatike. Një e treta e të anketuarve (31.7 për qind) mendojnë se ndryshimet klimatike tashmë janë përfshirë në tema të tjera. Si arsyen të parë pse nuk zhvillojnë mësim për ndryshimet klimatike, e kanë deklaruar mungesën e trajnimeve për këtë temë (33,5 për qind), pastaj për arsyen e dytë kanë potencuar se nuk ka materiale të mjaftueshëm për këtë temë (33,4 për qind) dhe se nuk është pjesë e kurrikulës së tyre (32.7 për qind).

Analiza e rezultateve të kryqëzuara tregon se: Në mesin e mësimdhënësve (profesorëve), që japin mësim në arsimin e mesëm, pothuajse gjysma (47 për qind) deklaruan se nuk ka qenë pjesë e kurrikulës së përgjithshme. Katër nga dhjetë të anketuar (40 për qind) thanë se ndryshimet klimatike mbuloheshin në tema tjera.

Për sa i përket fushës së mësimdhënies nga mësuesit, përgjigja që bie në sy tek të anketuarit që japin lëndë profesionale është se kjo ka ardhur për shkak të mosinteresimit të tyre personal. Ndonëse 45 për qind e shqiptarëve etnikë nuk e mësojnë këtë temë sepse u mungon trajnimi i mjaftueshëm për ndryshimet klimatike.

P16. Sipas jush, mësimdhënësit ose edukatorët nuk japin mësim për ndryshimet klimatike sepse: N=1000 (mund të jepen më shumë përgjigje)

Për sa i përket edukimit për tema që kanë të bëjnë me zhvillimin profesional si mësimdhënës, përgjithësisht 66 për qind e mësimdhënësve thanë se dëshironin të arsimoheshin përmes ligjëratave profesionale, 63,8 për qind do të donin që kjo të ishte përmes seminareve dhe katër nga dhjetë të anketuar (40,3 për qind) dëshirojnë që trajnimi të mbahet në punëtori me kolegët. Edukimi përmes revistave shkencore, punimeve, raporteve të projekteve dhe studimeve është forma më pak e preferuar e të anketuarve. Kjo tregon se edukimi dhe trajnimi i mëtejshëm interaktiv mbi këtë temë është një formë e preferuar e të mësuarit të mësimdhënësve.

P17. Cilat janë mënyrat në të cilat do të dëshironit të edukoheni për tema që ndërlidhen me zhvillimin tuaj profesional si mësues? N=1000 (mund të jepen më shumë përgjigje)

2.3 Praktikak

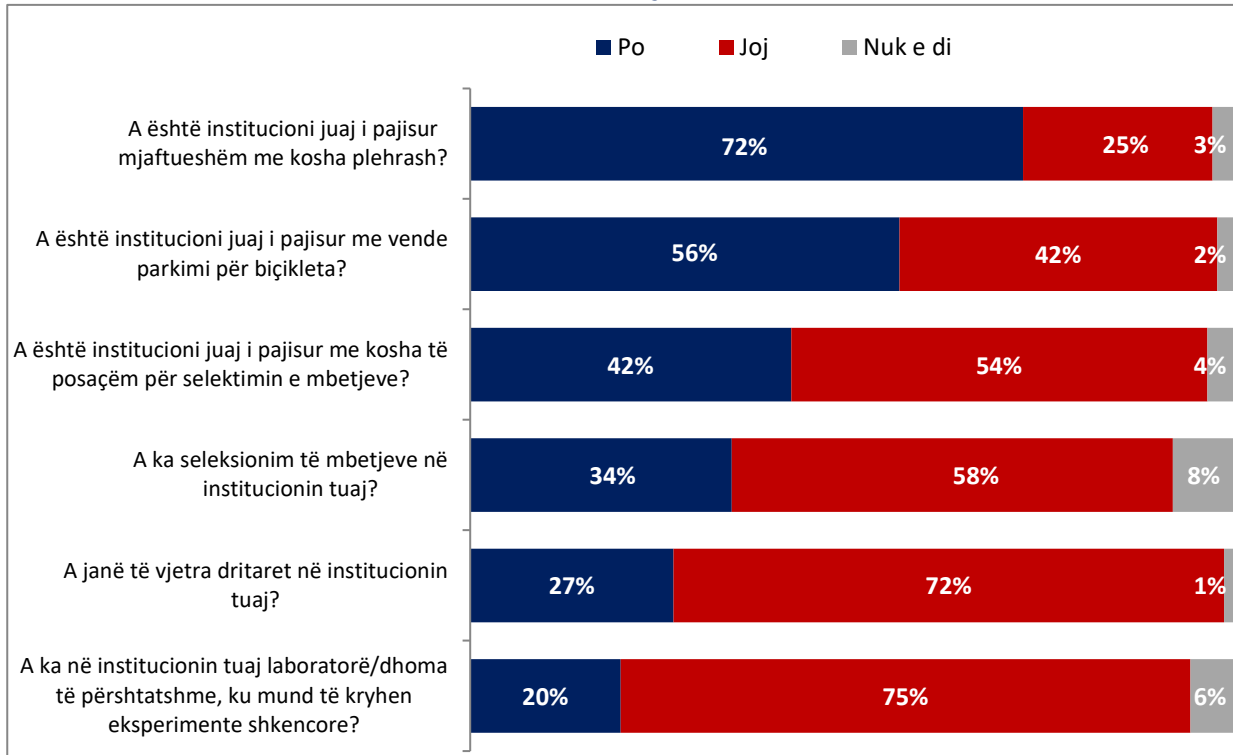
Pjesa e tretë e këtij hulumtimi i trajton praktikak e mësuesve dhe institucioneve arsimore në lidhje me gjendjen e përgjithshme të institucionit të tyre për sa i përket veçorive të godinës, aktiviteteve që ndërlidhen me punën e mësuesve, motivimit për mbrojtjen e mjedisit, ndërmarrjes së aktiviteteve dhe shpeshësisë së praktikimit të tyre.

Grupi i parë i pyetjeve lidhet me aspekte të ndryshme të institucionit ku punojnë të anketuarit. Shumica (72 për qind) e mësuesve dhe edukatorëve thanë se institucioni i tyre kishte mjaft kosha plehrash, më shumë se gjysma (56 për qind) e të anketuarve thanë se kishin parkingje për biçikleta dhe katër nga dhjetë (42 për qind) mësues thanë se kishte kosha të posaçëm për selektimin e mbetjeve në institucionet e tyre. Institucionet parashkollor dhe ato të vendosura në zonat urbane spikasin si lider për sa i përket nëse institucioni ka kosha të posaçëm për *selektimin e mbeturinave*.

Ajo që është veçanërisht e dukshme në rezultate është se vetëm 34 për qind e të anketuarve janë përgjigjur se institucioni në të cilin ata punojnë është duke i përzgjedhur mbeturinat, ndërsa 58 për qind e më shumë kanë thënë se mbeturinat nuk janë selektuar, ndërsa 8 për qind e mësuesve kanë thënë se nuk kanë informacion për këtë çështje.

Për sa i përket aspekteve negative, një përqindje e lartë (75 për qind) e të anketuarve thanë se nuk kishte laboratorë/salla të përshtatshme, ku mund të kryheshin eksperimente shkencore në institucionet e tyre. Rreth 27 për qind e të anketuarve thanë se institucioni ku ata punonin kishte dritare të vjetra. Analiza e rezultateve të kryqëzuara tregon se kryesisht mësimdhënës nga rajoni i Vardarit kanë thënë se institucioni ku ata punojnë ka laboratorë/salla të përshtatshme ku mund të kryhen eksperimente shkencore, gjë që nuk haset në rajonet tjera.

P18. Në varësi të situatës, shënoni “po” ose “jo” për secilin aspekt të shënuar. N=1000

Grupi tjetër i pyetjeve i referohet aktiviteteve që lidhen me punën e vetë mësimdhënësve dhe menaxhimin e institucionit arsimor. Nga rezultatet del se përqindja më e madhe e përgjigjeve pozitive janë dhënë aty ku ka pasur mundësi për përgjigje subjektive, pra përgjigje për pyetje që kanë të bëjnë personalisht me vetë mësimdhënësit dhe/ose me drejtorinë e institucionit që ata e përfaqësojnë. Në këtë mënyrë, nëntë nga dhjetë mësimdhënës deklaruan se *kur materiali i ofruar për klasën lejon, ata ndajnë informacione për mjedisin*; shumica dërrmuese (88 për qind) e tyre gjithashtu kërkojnë *vullnetarisht informacione interesante për mbrojtjen e mjedisit që ua përcjellin nxënësve/fëmijëve*. Për më tepër, rreth 78 për qind e mësimdhënësve thanë se *menaxhmenti në institucionin e tyre i mbështet aktivitetet mjedisore*.

Nga ana tjetër, kur është fjala për pyetjet që kanë të bëjnë me gjendjen faktike në shkollë dhe aktivitetet që realisht ndërmerren, përgjigjet e mësuesve janë më të konkretizuara. Rreth gjysma e të anketuarve (54 për qind) janë përgjigjur se në institucionin e tyre ka një EKO klub. Analiza e rezultateve të kryqëzuara tregon se klubet EKO klubet janë më të pranishme në rajonin e Vardarit, Pellagonisë, Rajonin Lindor dhe Rajonin e Shkupit, ndërsa nuk hasen në rajonet tjera.

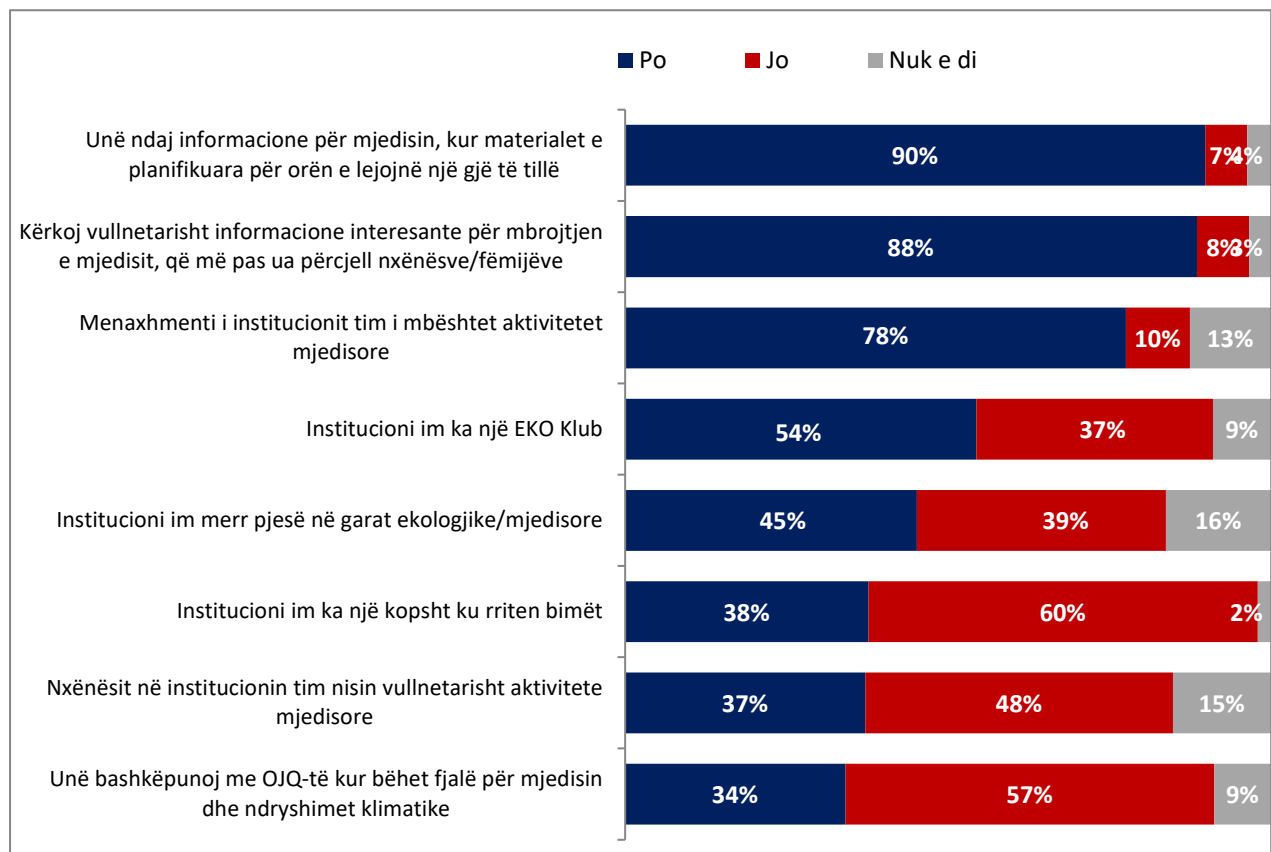
Nga ana tjetër 37 për qind janë përgjigjur se nuk ka klube të tillë në institucionin e tyre. Rreth 9 për qind e të anketuarve nuk janë të informuar për këtë çështje. Për më tepër, 45 për qind e të anketuarve janë përgjigjur se institucioni i tyre merr pjesë në garat e ekologjisë dhe/ose mjedisit, për dallim nga 39 për qind që janë përgjigjur negativisht dhe 16 për qind nuk janë të informuar për këtë çështje. Rezultatet e kryqëzuara tregojnë se më shumë se gjysma e mësimdhënësve të punësuar në shkollat e rajoneve të Vardarit (64,6 për qind), rajonit Lindor (53,5 për qind) dhe Verilindor (51,0 për qind) janë përgjigjur se marrin pjesë në garat ekologjike/mjedisore, për dallim nga rajonet e tjera. Mësuesit që punojnë në arsimin fillor më shpesh përgjigjen se institucioni ku ata punojnë merr pjesë në gara të këtij lloji, për dallim nga kategoritë e tjera.

Në pyetjen “A i nisnin nxënësit vetë aktivitetet mjedisore?”, 48 për qind e mësuesve janë përgjigjur negativisht dhe 37 për qind pozitivisht, gjë që tregon se është e nevojshme të punohet me

nxënësit për një qasje dhe veprim më proaktiv. Shumica e mësimeve (57 për qind) kanë deklaruar se nuk kanë bashkëpunuar me OJQ-të për temën e mjedisit dhe ndryshimeve klimatike, ndërsa 34 për qind janë përgjigjur pozitivisht. Të dhënat e kryqëzuara tregojnë se me organizatat e këtij lloji bashkëpunojnë më së shumti të anketuarit meshkuj dhe mësimeve, që japin mësim shkencor në arsimin e mesëm. Shkollat që ushtrojnë bashkëpunim me organizatat joqeveritare janë më së shumti nga rajoni i Vardarit (48,4 për qind) dhe i Pellagonisë (41,2 për qind), të ndjekura nga shkollat e rajonit Lindor (36,8) dhe Jugperëndimor (36,3 për qind), për dallim nga rajonet e tjera, ku ky lloj bashkëpunimi është në një masë më të vogël.

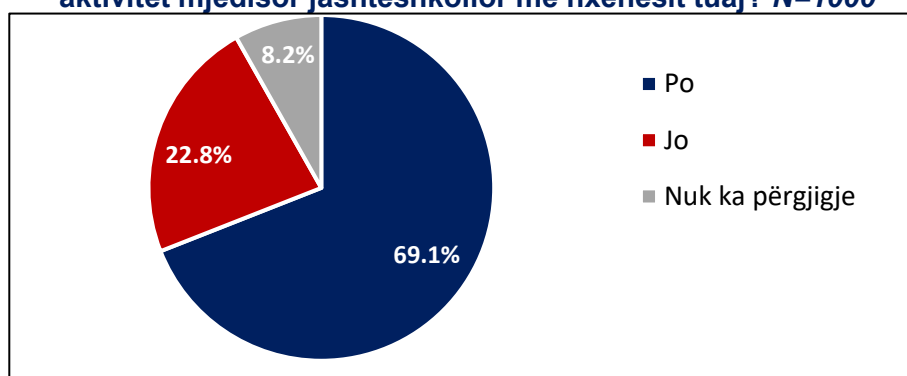
Shumica e institucioneve arsimore në vend (60 për qind) nuk kanë kopshte për rritjen e bimëve, ndërsa rezultatet e kryqëzuara dhe përgjigjet e të anketuarve tregojnë se institucionet parashkollore kanë më shumë kopshte të këtij lloji.

**P19. Në varësi të situatës faktike, shënoni “po” ose “jo” për secilin aktivitet të dhënë:
N=1000**

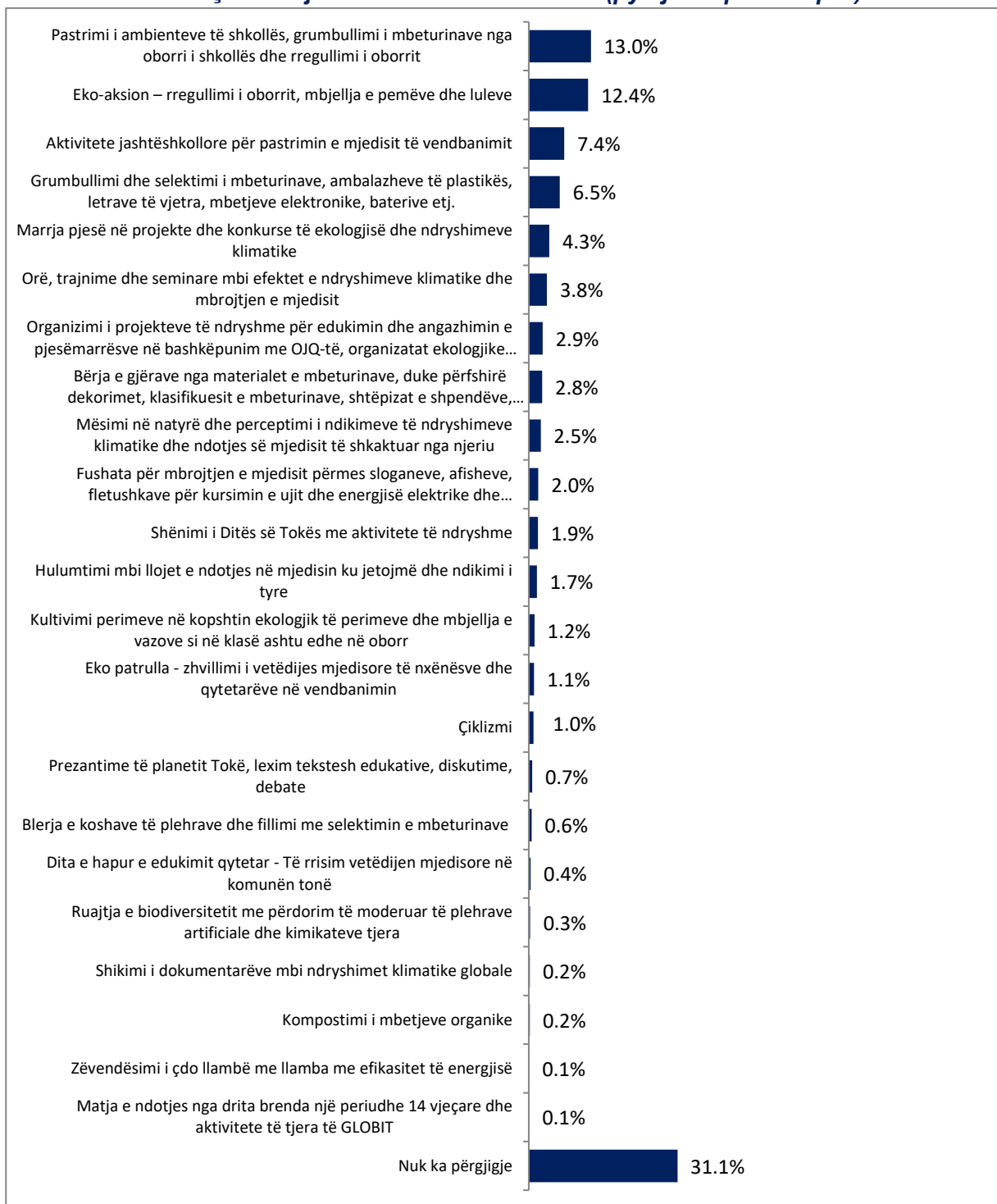
Pyetja tjetër e përcakton nivelin e vetë-iniciativës së mësuesit. Pyetjes “A keni realizuar ndonjëherë, si mësues apo edukator, ndonjë aktivitet mjedisor jashtëshkollor me nxënësit tuaj?”, shumica (69,1 për qind) janë përgjigjur se kanë kryer aktivitete jashtëshkollore, ndërsa 22,8 për qind e të anketuarve janë përgjigjur se nuk kishin kryer asnjë aktivitet të tillë jashtëshkollor. Rreth 8.2 për qind e të anketuarve nuk kanë pasur përgjigje për këtë pyetje. Rezultatet e kryqëzuara tregojnë se edukatorët dhe mësimeve e ciklit të ulët janë më të motivuar se mësimeve e shkollave të mesme. Burrat në përgjithësi janë më të motivuar për t’u përfshirë në aktivitete të tilla sesa gratë.

20. A keni realizuar ndonjëherë, si mësues apo edukator, me vetë-iniciativë ndonjë aktivitet mjedisor jashtëshkollor me nxënësit tuaj? N=1000

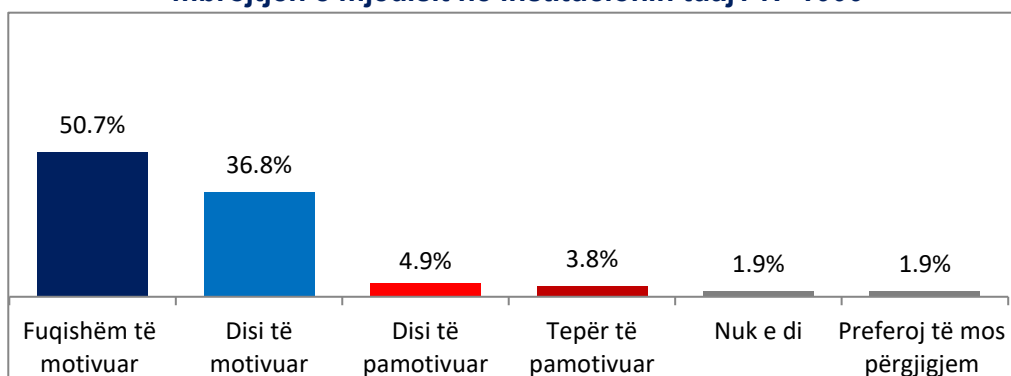
Në vazhdim të pyetjes së mëparshme, të anketuarit janë pyetur se çfarë aktiviteti është realizuar. Sipas të dhënave në grafikun e mëposhtëm, vërehet se dy aktivitetet më të renditura ishin pastrimi i ambienteve të shkollës, grumbullimi i plehrave nga oborri dhe rregullimi i oborrit (13 për qind), realizimi i një eko-aksioni (12,4 për qind) dhe aktivitetet jashtëshkollore për pastrimin e mjedisit në vendbanimin (7.4 për qind). Grumbullimi dhe seleksionimi i mbeturinave, ambalazhet plastike, letra e vjetër dhe mbetjet elektronike evidentohen si aktivitete të vetë-inicuar nga 6.5 për qind e mësuesve. Shumë nga të anketuarit (31 për qind), megjithëse i janë përgjigjur pozitivisht pyetjes së mëparshme, vendosën të mos e shpjegojnë përgjigjen e tyre për këtë pyetje.

P21. Çfarë lloj aktiviteti ishte ai? N=699 (pyetje e tipit të hapur)

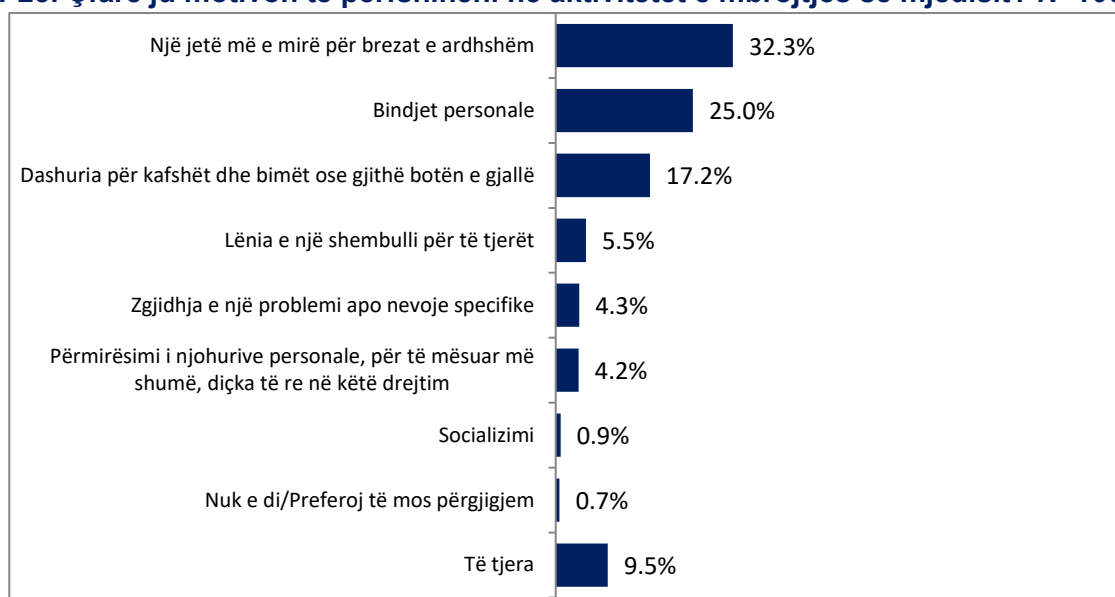
Motivimi është parakushti kryesor për nxitjen e aktivitetit dhe baza kryesore për të qenë aktiv për çdo ditë. Kur një person është i motivuar, ai është më i përkushtuar për ta përfunduar detyrën përkatëse. Në këtë rast, sipas rezultateve të paraqitura në grafikun e mëposhtëm, mund të konkludohet se shumica e të anketuarve janë të motivuar fuqishëm për t'u angazhuar në aktivitetet, që ndihmojnë në mbrojtjen e mjedisit (50.7 për qind), ndërsa 36.8 për qind e të anketuarve janë shprehur se janë disi të motivuar. Rreth 5 për qind u shprehën se ishin disi të pamotivuar dhe 3.8 për qind e mësimdhënësve u përgjigjën se nuk ishin fare të motivuar.

P22. Sa jeni ju personalisht të motivuar për të marrë pjesë në aktivitete që ndërlidhen me mbrojtjen e mjedisit në institucionin tuaj? N=1000

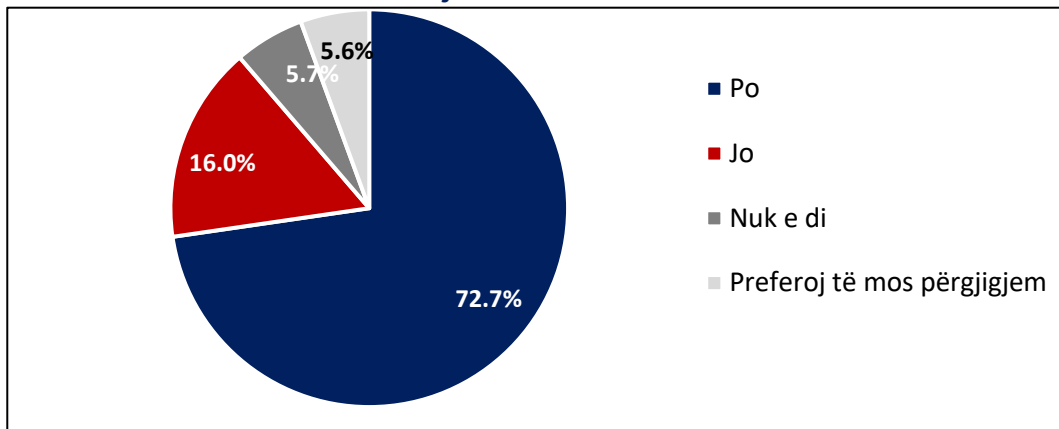
Analiza e pyetjes vijuese “Çfarë ju motivon të përfshiheni në aktivitete të mbrojtjes së mjedisit?”, tregon se përqindja më e madhe e të anketuarve janë të motivuar nga synime për një jetë më të mirë për brezat e ardhshëm (32,3 për qind), pastaj për shkak të bindjeve personale (25 për qind) dhe nga dashuria e tyre për kafshët dhe bimët, pra gjithë botën e gjallë (17,2 për qind). Mësuesit janë më pak të motivuar për të vepruar për përmirësimin e njohurive të tyre personale (4.2 për qind), për ta zgjidhur një problem ose nevojë specifike (4.3 për qind) ose për t'u socializuar (0.9 për qind).

P23. Çfarë ju motivon të përfshiheni në aktivitete të mbrojtjes së mjedisit? N=1000

Mbrojtja e mjedisit është çelësi për ruajtjen e jetës së egër dhe shëndetin e njerëzve. Çdo qytetar e ka për detyrë të ruajë dhe mbrojë çdo ditë mjedisin ku jeton. Në pyetjen “A keni ndërmarrë personalisht si qytetar aktivitete specifike për mbrojtjen e mjedisit?”, shumica janë përgjigjur se janë duke ndërmarrë aktivitete (72,7 për qind), ndërsa përgjigje negative kanë dhënë 16 për qind e të anketuarve. Rreth 11 për qind e të anketuarve nuk kanë një përgjigje specifike për këtë pyetje. Ajo që mund të konkludohet është se të anketuarit, si mësuesit dhe qytetarët, me përafërsisht të njëjtin intensitet ndërmarrin aktivitete, që e synojnë mbrojtjen e mjedisit jetësor.

P25. A keni ndërmarrë personalisht si qytetar aktivitete specifike për mbrojtjen e mjedisit? N=1000

Për sa iu përket aktiviteteve të ndërmarra nga mësimdhënësit si individë jashtë vendeve të punës, sipas rezultateve në grafikun e mëposhtëm, mund të konstatohet se shumica e të anketuarve i grumbullojnë dhe selektojnë mbeturinat (18.4 për qind). Një përqindje më e vogël (12.5 për qind) janë përgjigjur se marrin pjesë në aktivitete për pastrimin e mjedisit ku jetojnë, dhe një përqindje më e vogël (11.1 për qind) kanë thënë se kanë marrë pjesë në eko-aksione dhe projekte për mbrojtjen e mjedisit. Mbjellja e fidanëve, luleve, bimëve dhe kujdesi ndaj tyre është një aktivitet i praktikuar nga 7.6 për qind e të anketuarve. Rreth 30.5 për qind e të anketuarve refuzuan të përgjigjen në këtë pyetje.

P26. Çfarë lloj aktiviteti ishte ai? N=1000 (pyetje e tipit të hapur)

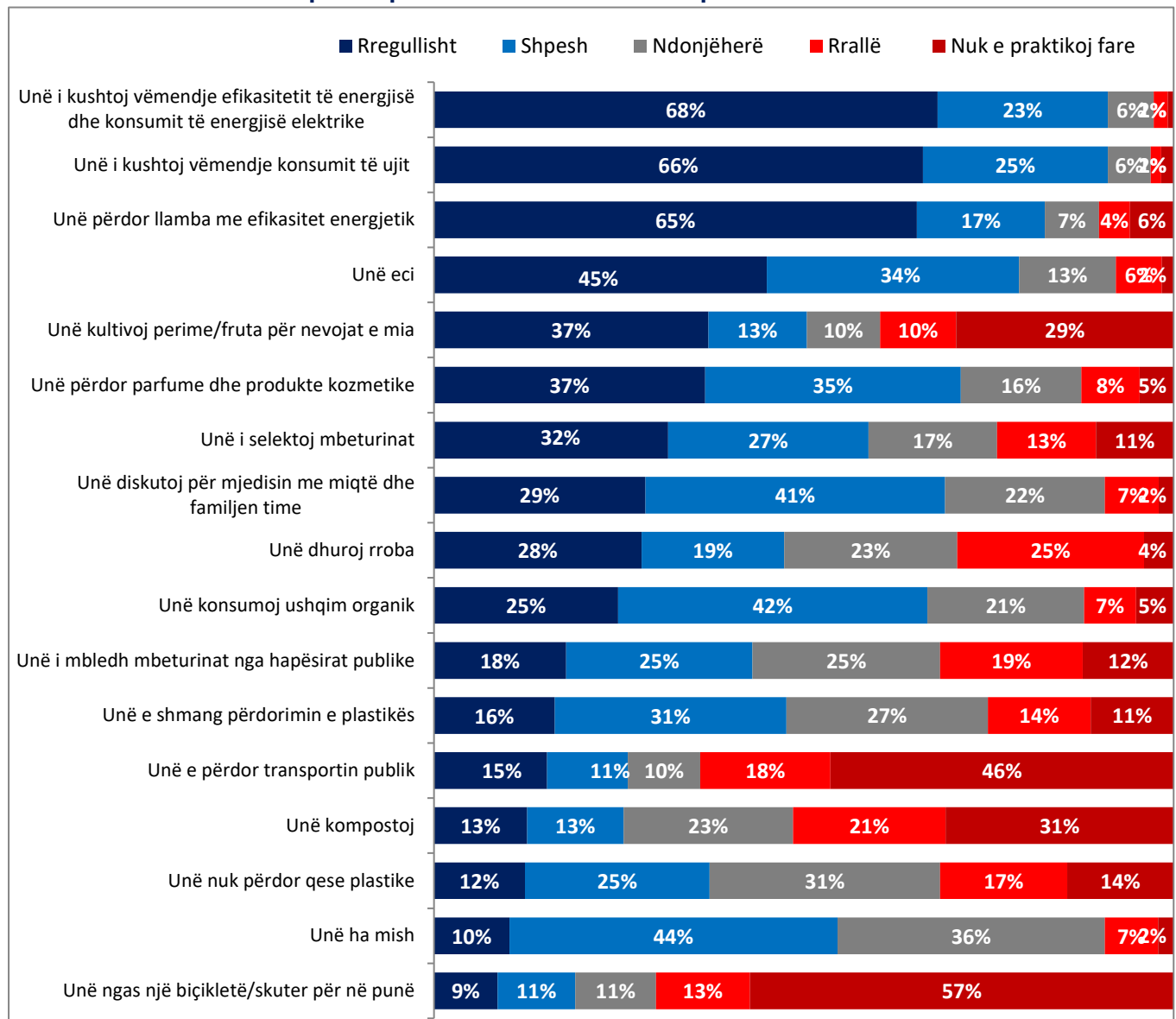
Përmes grupit vijues të pyetjeve, ne i matim praktikat që lidhen me veprimtarinë njerëzore që kontribuojnë dhe kanë ndikim pozitiv ose negativ ndaj mjedisit në përgjithësi. Në këtë

këndvështrim, aktivitetet më të praktikuara janë vëmendja ndaj efikasitetit të energjisë dhe konsumit të energjisë elektrike (68 për qind thonë - e praktikoj rregullisht, ndërsa 23 për qind thonë - e praktikoj shpesh), vëmendja ndaj konsumit të ujit (66 për qind - e praktikoj rregullisht, 25 për qind - e praktikoj shpesh) dhe përdorimin e llambave me efikasitet të energjisë (65 për qind - e praktikoj rregullisht, 17 për qind - e praktikoj shpesh).

Në grupin e dytë, aktivitetet më pak të praktikuara janë ecja (45 për qind - rregullisht dhe 34 për qind - shpesh), kultivimi i perimeve/frutave për nevoja personale (37 për qind rregullisht, 17 për qind shpesh), ndërsa 29 për qind e të anketuarve nuk e praktikojnë asnjërën prej tyre.

Më shumë se gjysma e të anketuarve janë përgjigjur se nuk kanë praktikuar fare çiklizëm/skuterë për në punë (57 për qind). Një për qind e lartë (46%) e të anketuarve janë përgjigjur se nuk kanë përdorur fare transport publik dhe 31 për qind janë përgjigjur se nuk kanë bërë kompostim.

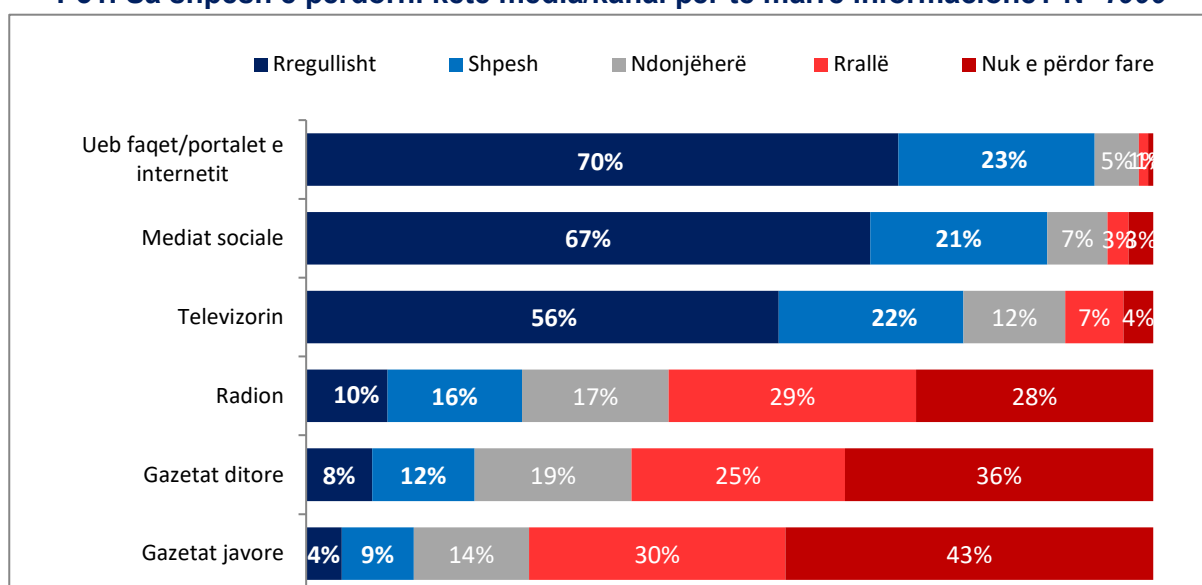
P27. Sa shpesh i praktikoni aktivitetet e mëposhtme: N=1000

2.4 Mediat dhe informimi

Për dallim nga hulumtimi me publikun e gjerë, i cili e mat mënyrën dhe shpeshtësinë e informimit të qytetarëve në përgjithësi, ku televizioni është media më dominuese, ky hulumtim tregon se faqet e internetit janë media më e përdorur nga mësime dhënësit. 70 për qind e të anketuarve e përdorin rregullisht këtë media në baza ditore. Mediat sociale janë pjesë e jetës së përditshme për dy të tretat e mësuesve, një përqindje që po rritet ndjeshëm çdo vit në popullatën e përgjithshme⁴. Televizioni renditet i treti për nga shpeshtësia e përdorimit dhe 56 për qind e të anketuarve e përdorin atë për informim në baza ditore. Përdorimi i radios, gazetave ditore dhe javore si burim informacioni është në ngecje ose në rënie.

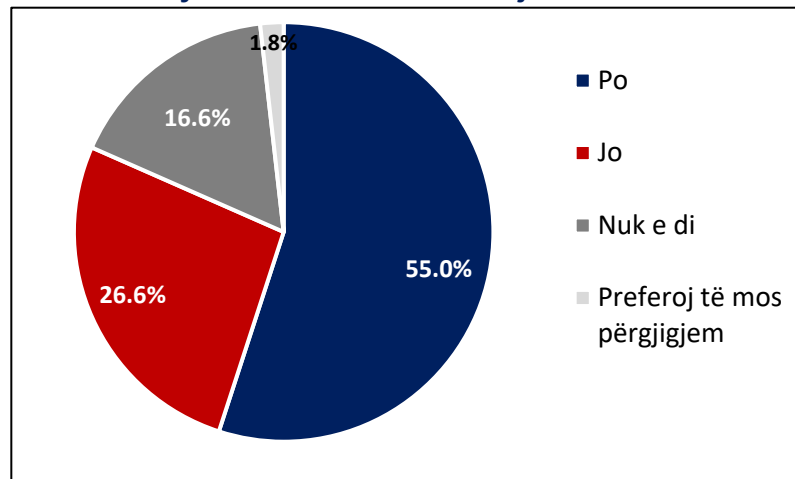
P31. Sa shpesh e përdorni këtë media/kanal për të marrë informacione? N=1000

Në pyetjen “A keni vërejtur në 6 muajt e fundit, nëse mediat kanë tema boshti, që kanë të bëjnë me ndryshimet klimatike dhe mjedisin?”, më shumë se gjysma e të anketuarve janë përgjigjur se e kishin vënë re këtë (55 për qind), ndërsa 26.6 për qind e qytetarët u përgjigjën se nuk e kishin vënë re. Pothuajse 16.6 për qind e të anketuarve nuk kanë mundur ta vlerësojnë, nëse do të përgjigjen pozitivisht ose negativisht në pyetje.

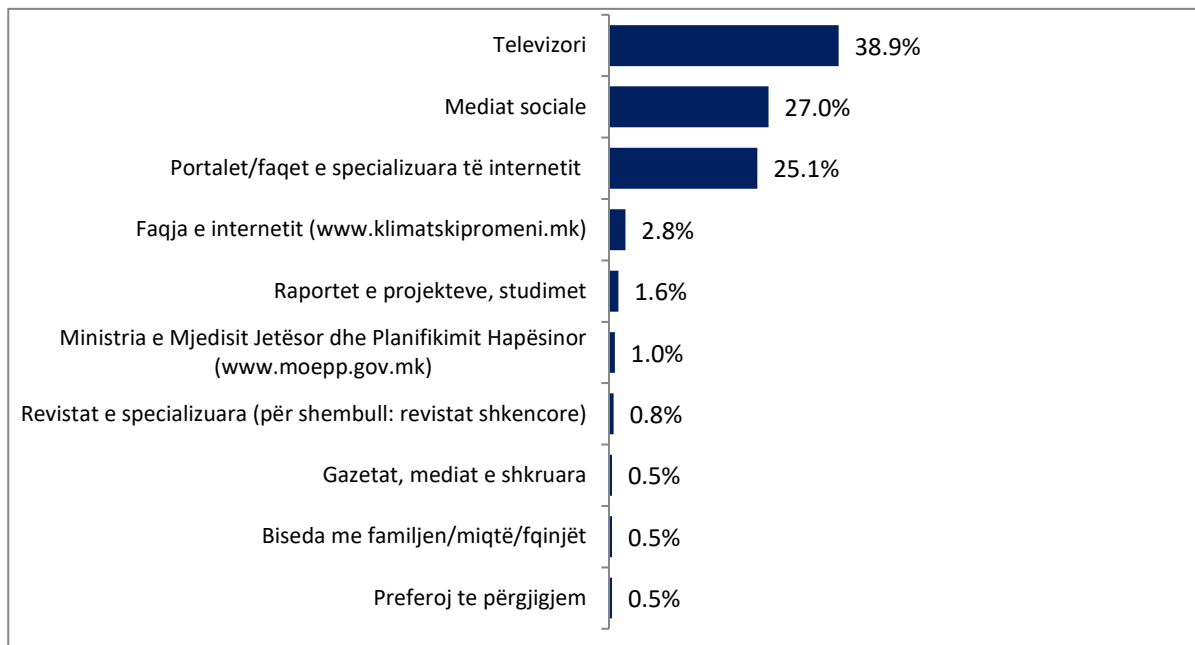
⁴ Numri i përdoruesve të rrjeteve sociale në mbarë botën nga viti 2017 deri në vitin 2025 <https://www.statista.com/statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/>

P32. A keni vërejtur në 6 muajt e fundit, nëse mediat kanë tema boshti, që kanë të bëjnë me ndryshimet klimatike dhe mjedisin? N=1000

Në pyetjen e fundit e sondazhit, e cila thotë: “*Ku i merrni më shpesh informacionet për ndryshimet klimatike dhe mjedisin?*”, 38,9 për qind e të anketuarve janë përgjigjur se kanali kryesor i informimit për ta është televizori, pastaj për 27,0 për qind e të anketuarve ishin rrjetet sociale, ndërsa vendin e tretë e zënë portalet/faqet e specializuara të internetit (25.1 për qind). Një përqindje e vogël e të anketuarve informohen për ndryshimet klimatike përmes ueb faqes <http://www.klimatskipromeni.mk/>, raporteve të projekteve dhe Ministrisë së Mjedisit Jetësor dhe Planifikimit Hapësinor.

P33. Ku i merrni më shpesh informacionet për ndryshimet klimatike dhe mjedisin? N=1000

3. Metodologjia e hulumtimit

Në realizimin e kësaj ankete është përdorë metodologjia sasiore e hulumtimit. Teknika e mbledhjes së të dhënave konsistonte në shpërndarjen e linkave të anketës në gjuhën maqedonase dhe shqipe, për grupin e synuar dhe zbatimin të anketave të vetë-administruara nga të anketuarit.

Për t'i përmbushur objektivat e hulumtimit, ne përgatitëm një pyetësor me rreth 120 variabla (pyetje), të tipit të mbyllur dhe të hapur.

Metodologjia e përzgjedhur dhe teknika e mbledhjes së të dhënave u zgjodh për shkak të faktorëve të mëposhtëm:

- Me anë të një sondazhit të realizuar përmes internetit, është e mundur të mblidhen informacione të ndryshme për një target grup të caktuar brenda një periudhe të shkurtër kohore. Pjesëmarrësit mund ta plotësojnë pyetësorin në internet në çdo kohë, me çka janë në dispozicion versionet e anketimit për desktop dhe celular. Kjo e bën të mundur mbledhjen e përgjigjeve nga një numër i madh i të anketuarve dhe marrjen e rezultateve me besueshmëri statistikore.
- Lehtësia e mbledhjes së të dhënave - pyetësori i anketës mund të shpërndahet shpejt dhe të plotësohet nga të anketuarit.
- Kostoja më e ulëta – dërgimi i pyetësorëve me e-mail dhe kanale tjera të komunikimit përmes internetit është më i qasshëm sesa metoda ballë për ballë, ndërsa kostot kanë të bëjnë kryesisht me: kodimin e pyetësorit, përkthimin, kontrollin e të dhënave dhe analizën e të dhënave nga stafi i përzgjedhur.
- Automatizimi në futjen dhe trajtimin e të dhënave - përgjigjet ruhen automatikisht në një bazë të dhënash, duke ofruar një pasqyrë në kohë reale të të dhënave të mbledhura dhe duke lënë më pak mundësi për gabime të të dhënave.
- Rritja e shkallës së përgjigjeve – sondazhi i realizuar përmes internetit ofron një nivel të lartë fleksibiliteti për të anketuarit, pasi ata mund t'i përgjigjen pyetësorit me ritmin, kohën dhe preferencat e tyre.
- Fleksibiliteti i hartimit të pyetësorit – pyetësorët kompleksë mund të zbatohen lehtësisht në internet. Pyetësori mund të përfshijë më shumë se një lloj formati të përgjigjeve, në mënyrë që të anketuarit të mos dekurajohen nga ndryshimet e mënyrës se si iu përgjigjen pyetjeve.
- Sondazhet e realizuara përmes internetit janë mënyra më e sigurt për të bërë hulumtime, për shkak të pandemisë Covid-19.

Në kuadër të hulumtimit sasior, Agjencia Rating i ka ndërmarrë aktivitetet e mëposhtme:

- Hartimi i pyetësorit;
- Projektimi i mostrës;
- Programimi i pyetësorëve në softuerin CAPI;
- Testimi paraprak i pyetësorit (pilotimi);
- Sigurimi i shkallës së mirë të përgjigjes;
- Kontrollimi logjik i të dhënave, përpunimi dhe analiza e të dhënave;
- Përgatitja e raportit.

Grupi i synuar i kësaj ankete i përfshinte edukatorët e punësuar në edukimin parashkollor dhe mësimdhënësit në arsimin fillor dhe të mesëm. Për qëllimet e këtij hulumtimi, është përdorur një metodologji kërkimore sasiore në një kampion sipas zgjedhjes së rastit të njësive të dëshiruara për secilin grup të synuar.

Pyetësorit iu përgjigjën gjithsej 1348 të anketuar. Nga numri i përgjithshëm i anketave të realizuara plotësisht, u krijua një mostër reprezentative prej 1000 të anketuarve. Mostra është reprezentative për sa i përket përfaqësimit të mësimdhënësve/edukatorëve sipas rajoneve dhe vendit të punës së të anketuarve sipas nivelit arsimor, gjinisë dhe përkatësisë etnike.

Gabimi statistikor për hulumtime të këtij lloji është +/-3 për qind, që është një devijim normal një mostër të tillë.

Mbledhja e të dhënave është bërë nga 23 korrik deri më 12 gusht të vitit 2021. Procesi i mbledhjes së të dhënave është ndihmuar nga ekipi i UNICEF-it dhe Byrosë për Zhvillimin e Arsimit.

Kohëzgjatja mesatare, e matur, e sondazhit është 25 minuta.

3.1 Struktura demografike e mostrës

Mostra për këtë hulumtim sasior është hartuar në përputhje me të dhënat më të fundit të disponueshme nga Enti Shtetëror i Statistikës së Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe Strategjia e Arsimit 2018-2025 e Republikës së Maqedonisë, duke përfshirë një Plan të veprimit. Sistemi arsimor i Maqedonisë përbëhet nga katër shtylla kryesore: arsimi parashkollor, fillor, i mesëm dhe i lartë. Grupi i synuar i këtij hulumtimi ishin tre kategoritë e para.

Arsimi fillor dhe i mesëm në vend janë falas dhe të detyrueshëm. Arsimi i mesëm përgjithësisht ndahet në shkolla të mesme (4-vjeçare) dhe në ato profesional, që mund të jenë 3 ose 4-vjeçare. Nxënësit që e mbarojnë arsimin e mesëm 4 vjeçar mund të vazhdojnë në universitet (arsim sipëror).

Më poshtë është dhënë struktura e mostrës së numrit të përgjithshëm të të anketuarve (n = 1000) pjesë e këtij hulumtimi, të dhënë në përqindje.

Demografia		Përqindja
Gjinia	Meshkuj	28.6 për qind
	Femra	70.2 për qind
	Tjetër	0.1 për qind
	Preferoj të mos përgjigjem	1.0 për qind
Në cilin nivel arsimor punoni?	Edukim parashkollor	3.6 për qind
	Shkolle fillore	72.8 për qind
	Arsimi i mesëm	23.6 për qind
A jeni:	Mësimdhënës në mësimin lëndor	63.3 për qind

	Mësimdhënës në mësimin klasor	32.5 për qind
	Eduktor/e	4.2 për qind
Cilën lëndë jepni?	Shkencë	42.4 për qind
	Shkencat shoqërore	48.5 për qind
	Lëndët profesionale	9.2 për qind
Lloji i arsimit të përfunduar	Shkenca dhe Matematika	20.2 për qind
	Shkenca Teknike dhe Teknologjike	4.7 për qind
	Shkenca Mjekësore dhe Shëndetësi	1.9 për qind
	Shkenca Sociale dhe Humane	66.0 për qind
	Preferoj të mos përgjigjem	7.3 për qind
Sa vite keni punoni si mësimdhënës ose edukator?	Më pak se një vit	1.1 për qind
	1-5 vjet	10.9 për qind
	5-10 vjet	14.7 për qind
	Mbi 10 vjet	72.8 për qind
	Preferoj të mos përgjigjem	0.5 për qind
Përkatësia etnike	Maqedonas	67.2 për qind
	Shqiptar	26.7 për qind
	Serb	1.7 për qind
	Vllah	0.9 për qind
	Turk	2.0 për qind
	Rom	0.0 për qind
	Boshnjak	0.1 për qind
	Tjetër	0.6 për qind
	Preferoj të mos përgjigjem	0.9 për qind
	Pensionist/e	17.5 për qind
Mosha	18-25	0.7 për qind
	26-35	12.0 për qind
	36-45	36.2 për qind
	46-55	34.0 për qind
	56-64	16.4 për qind
	65+	0.7 për qind
Rajoni i punës	Vardari	7.2 për qind
	Lindor	9.0 për qind
	Jugperëndimor	11.4 për qind
	Juglindor	6.8 për qind
	Pellagoni	13.1 për qind
	Pollog	19.5 për qind
	Verilindor	7.1 për qind
	Shkupi	25.9 për qind
Vendi i punës:	Mjedis urban	67.4 për qind
	Mjedis rural	32.6 për qind

Rajoni i vendbanimit:	Vardari	7.3 për qind
	Lindor	9.1 për qind
	Jugperëndimor	11.4 për qind
	Juglindor	6.8 për qind
	Pellagoni	13.0 për qind
	Pollog	19.3 për qind
	Verilindor	7.1 për qind
	Shkupi	26.1 për qind
Vendi i banimit:	Mjedis urban	78.3 për qind
	Mjedis rural	21.7 për qind
Sa vite jetoni në vendbanimin tuaj aktual?	0 to 5	3.0 për qind
	6 to 10	5.1 për qind
	11 to 15	6.6 për qind
	16+	85.3 për qind

4. Shtojca

4.1 Shtojca 1 – Pyetësi

Teknika e hulumtimit: metodologjia sasiore e kërkimit, anketa e realizuar përmes internetit

Kohëzgjatja e sondazhit: 25 minuta

Pyetësi përfundimtar

Grupi i synuar: MËSIMDHËNËSIT

SONDAZH MBI NDRYSHIMET KLIMATIKE DHE MJEDISIN

Të nderuar mësimdhënës/edukatorë,

Ju po e shikoni anketën e realizuar nga Agjencia Rating nga Shkupi.

Për nevojat e UNICEF-it për Maqedoninë e Veriut, ne jemi duke e realizuar një anketë lidhur me ndryshimet klimatike dhe mbrojtjen e mjedisit. Këtë hulumtim e bëjmë në mënyrë që të njihemi më mirë me opinionet dhe pikëpamjet tuaja për këto tema.

Do të ishim shumë mirënjohës nëse do të pranoni të merrni pjesë në këtë hulumtim dhe, me përgjigjet tuaja të sigërtë, ta ndihmoni UNICEF-in që t'i orientojë më mirë programet e veta.

Ju sigurojmë se ky sondazh është plotësisht anonim, ndërsa përgjigjet tuaja do të përpunohen në grup dhe vetëm për qëllime kërkimore.

Sondazhi do të zgjasë rreth 20 minuta.

Faleminderit!

Të dhënat demografike (D)

Hyrje: Në vijim është dhënë një grup pyetjesh që kanë të bëjnë me ju. Këto informacione janë anonime dhe do të përdoret vetëm për qëllime hulumtuese.

D1. Komuna ku punoni ju?

_____ (lista e plotë e të gjitha komunave)

D2. Ju punoni në:

1. Mjedis urban
2. Mjedis rural

D3. Sa vite keni punuar si mësimdhënës ose edukator?

1. Më pak se një vit
2. 1-5 vjet

3. 5-10 vjet
4. Mbi 10 vjet
5. Preferoj të mos përgjigjem

D4. Në cilin nivel arsimor punoni?

1. Edukim parashkollor
2. Arsim fillor
3. Arsim të mesëm

D5. A jeni:

1. Arsimtar (profesor) lëndor
2. Arsimtar klasor (D7)
3. Edukator parashkollor (D7)
4. Tjetër ----- (D7)

D6. Nëse jeni arsimtar (profesor) lëndor, cilën lëndë e ligjëroni?

(pyetje e llojit të hapur)

D7. Gjinia

1. Mashkull
2. Femër
3. Preferoj të mos përgjigjem

D8. Moshë: _____ vite *(ju lutemi shënoni me numra)*

D9. Niveli i arsimit të mbaruar

1. Shkolla e mesme trevjeçare
2. Shkolla e mesme
3. Kolegj
4. Arsim universitar
5. Niveli pasuniversitar (Mr, Dr.)

D10. Lloji i arsimit (arsimi profesional i përfunduar, arsimi sipëror)

(pyetje e llojit të hapur)

D11. Komuna e vendbanimit:

_____ *(lista e plotë e të gjitha komunave)*

D12. Vendi i banimit:

1. Mjedis urban
2. Mjedis rural

D13. Sa vite keni jetuar në vendbanimin tuaj aktual? _____ (ju lutemi shënoni me numra)

D14. Përkatësia etnike

1. Maqedonas
2. Shqiptar
3. Serb
4. Vllah
5. Turk
6. Rom
7. Boshnjak
8. Tjetër
9. Preferoj të mos përgjigjem

PJESA 1. NJOHURI PËR NDRYSHIMET KLIMATIKE DHE NDIKIMI I TYRE NDAJ MJEDISIT/SHOQËRISË/NJERËZVE

2. Cili është mendimi juaj i parë kur e dëgjoni nocionin “ndryshimi i klimës”? (ju lusin shënoni përgjigjen)

99. Nuk e di

4. Në një shkallë nga 1 deri në 10, ku 1 tregon se nuk jam fare i shqetësuar dhe 10 tregon se jam shumë i shqetësuar, sa jeni të shqetësuar lidhur me ndryshimin e klimës?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Nuk jam aspak i shqetësuar

Jam shumë i shqetësuar

98. Nuk e di/nuk kam dëgjuar për ndryshimet klimatike

99. Nuk ka përgjigje

5. Sipas mendimit tuaj, ndryshimi i klimës ndikon në cilësinë e jetës së fëmijëve: (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Shumë negativisht
2. Kryesisht negativisht
3. As pozitivisht, as negativisht
4. Kryesisht pozitivisht
5. Shumë pozitivisht
9. Nuk e di
99. Preferoj të mos përgjigjem

6. Me cilin nga pohimet e mëposhtme jeni dakord: (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Ndryshimet klimatike shkaktohen kryesisht nga faktorët njerëzorë
2. Ndryshimet klimatike janë kryesisht fenomen natyror
3. Ndryshimet klimatike shkaktohen në mënyrë të barabartë nga njeriu dhe natyra
4. Asnjëra, sepse ndryshimet klimatike nuk ekzistojnë
98. Nuk e di
99. Preferoj të mos përgjigjem

7. Sipas njohurive tuaja, në një shkallë nga 1 deri në 5, ku 1 tregon se “ndikon shumë” dhe 5 tregon se “nuk ndikon aspak”, në çfarë mase secili nga aktivitetet e mëposhtme ndikon në zbutjen e ndryshimeve klimatike?

Aktivitetet	1- Ndikon shumë në zbutjen e ndryshimeve klimatike	2	3	4	5- nuk ndikon aspak në zbutjen e ndryshimeve klimatike	Nuk e di
7.1 Ecja	1	2	3	4	5	9
7.2 Çiklizmi	1	2	3	4	5	9
7.3 Përdorimi i transportit publik	1	2	3	4	5	9
7.4 Selektimi/riciklimi i mbeturinave	1	2	3	4	5	9
7.5 Përdorimi i llambave me efikasitet energjetik	1	2	3	4	5	9
7.6 Konsumimi i ushqimit organik	1	2	3	4	5	9
7.7 Grumbullimi i mbeturinave nga hapësirat publike	1	2	3	4	5	9
7.8 Instalimi i paneleve diellore për shtëpi dhe ndërtesa për të prodhuar energji elektrike	1	2	3	4	5	9
7.9 Përdorimi racional i ujit të pijshëm	1	2	3	4	5	9
7.10 Mbjellja, pyllëzimi	1	2	3	4	5	9
7.11 Zvogëlimi dhe ripërdorimi i mbeturinave	1	2	3	4	5	9
7.12 Kompostimi – klasifikimi i mbetjeve organike (perime, fruta, gjethe, etj.) dhe përpunimi i tyre në pleh organik	1	2	3	4	5	9
7.13 Përdorimi i pajisjeve me efikasitet energjetik në amvisëri	1	2	3	4	5	9
7.14 Dhurimi i rrobave	1	2	3	4	5	9
7.15 Zvogëlimi i mbeturinave ushqimore	1	2	3	4	5	9
7.16 Zvogëlimi i konsumit të produkteve në ambalazhe plastike	1	2	3	4	5	9
7.17 Digjitalizimi i operacioneve	1	2	3	4	5	9

7.18 Instalimi i paneleve diellore për shtëpi dhe ndërtesa për të prodhuar energji elektrike	1	2	3	4	5	9
7.19 Më pak udhëtime ajrore	1	2	3	4	5	9
7.20 Përdorimi i druve për ngrohje	1	2	3	4	5	9

8. Çfarë mendoni se kontribuon më shumë në ndryshimet klimatike? (mund të jepen më shumë përgjigje)

1. Industria
2. Sektori i energjisë (prodhimi i energjisë)
3. Transporti dhe trafiku
4. Ndërtimtaria
5. Ngrohja e amvisërive me burimet e energjisë të pafavorshme për mjedisin
6. Ngrohja e industrisë (ngrohjen e kompanive të vogla dhe të mëdha)
7. Djegia e mbetjeve në deponitë ilegale
8. Bujqësia (p.sh. djegia e kashtës dhe e kulturave bujqësore)
9. Tjetër *(ju lutem shënoni)* _____
99. Nuk e di/Nuk preferoj të përgjigjem

9. Sipas njohurive tuaja, a ekziston një program mësimor i veçantë për edukimin mbi mjedisin? (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Po
2. Jo
3. Nuk e di

PJESA 2. QËNDRIMET NDAJ NDRYSHIMEVE KLIMATIKE DHE NDIKIMIT TË TYRE NDAJ MJEDISIT

10. Shihni listën e mëposhtme dhe zgjidhni tre çështjet që ju shqetësojnë më shumë: (mund të jepen deri në tre përgjigje)

1. Ndotja e ajrit
2. Ndotja e lumenjve, liqeneve dhe deteve
3. Përmbytjet
4. Thatësirat
5. Deponitë ilegale
6. Menaxhimi i dobët i mbeturinave
7. Bllokimi i trafikut (kultura e përdorimit të automjeteve)
8. Ushqim OMGJ
9. Rritja e temperaturës së Tokës
10. Përdorimi i tepruar i burimeve të Tokës
11. Shfarosja/zhdukja e gjallesave të egra (bimëve dhe kafshëve)
12. Mbetjet radioactive
13. Mbipopullimi
14. Ndryshimi i klimës
15. Tjetër, çka _____

A. A. Opinionet e mësimeve/edukatorëve

Hyrje: Në vijim është dhënë një grup pyetjesh për të cilat duhet të deklaroni nëse pajtoheni ose nuk pajtoheni me to. Nuk ka përgjigje të sakta ose të gabuara, e rëndësishme është që ju ta jepni mendimin tuaj.

11. Ju lutemi tregoni se sa jeni dakord me secilin nga pohimet e mëposhtme:

Pohimet	Pajtohem plotësisht	Pajtohem kryesisht	Nuk pajtohem kryesisht	Plotësisht nuk pajtohem	Nuk e di /Preferoj të mos përgjigjem
11.1 Njerëzit duhet të hanë mish për të mbijetua.	1	2	3	4	9
11.2 Të mbijetosh sot është shumë më e rëndësishme sesa të shqetësohesh për atë që do të sjellë e ardhmja.	1	2	3	4	9
11.3 Mes nxënësve duhet të promovohet ngrënia e sasisë më të vogël të mishit dhe produkteve shtazore.	1	2	3	4	9
11.4 Gjeneratat e reja të nxënësve po ndërgjegjësohen gjithnjë e më shumë për rëndësinë e ekologjisë dhe kujdesit për mjedisin.	1	2	3	4	9
11.5 Vegjetarianët nuk ushqehen shëndetshëm.	1	2	3	4	9
11.6 Mësuesit nuk kanë rol të madh në kontributin për një mjedis të shëndetshëm dhe ajër të pastër.	1	2	3	4	9
11.7 Vendet e varfra mund të bëjnë pak për t'i zbutur ndryshimet klimatike.	1	2	3	4	9
11.8 Të mësuarit rreth mjedisit është po aq i rëndësishëm sa të mësuarit e matematikës.	1	2	3	4	9
11.9 Mund të rritet ndërgjegjësimi mjedisor dhe	1	2	3	4	9

mund t'iu afrohet nxënësve shkenca mbi ndryshimeve klimatike, duke i përdorur laboratorët e shkollave.					
11.10 Ndryshimet klimatike dhe ngrohja globale janë një dhe e njëjta gjë.	1	2	3	4	9
11.11 Nxënësit mësojnë mjaftueshëm për ekologjinë dhe mjedisin përmes programeve ekzistuese arsimore.	1	2	3	4	9
11.12 Sistemi arsimor ka kapacitete dhe burime të mjaftueshme për të punuar në rritjen e ndërgjegjësimit tonë mjedisor dhe të nxënësve/fëmijëve.	1	2	3	4	9
11.13 Ndryshimet klimatike do të ulin cilësinë e jetës për brezat e ardhshëm.	1	2	3	4	9
11.14 Ndryshimet klimatike nuk ndikojnë në vendin tonë.	1	2	3	4	9
11.15 Ndryshimi i klimës është vullneti i Zotit.	1	2	3	4	9
11.16 Është normale që klima të ndryshojë, kështu ka qenë gjithmonë.	1	2	3	4	9

B. Pikëpamjet mbi zgjidhjet e mundshme për zvogëlim të ndryshimeve klimatike

Hyrje: Në vijim është dhënë një grup pohimesh në lidhje me zgjidhjet e mundshme për zbutjen e ndryshimeve klimatike.

12. Ju lutemi tregoni se sa jeni dakord me secilin nga pohimet e mëposhtme:

Pohimet	Pajtohem plotësisht	Pajtohem kryesisht	Nuk pajtohem kryesisht	Plotësisht nuk pajtohem	Nuk e di /Preferoj të mos përgjigjem
12.1 Impiantet e djegies së mbetjeve paraqesin rrezik për ndotjen e mjedisit.	1	2	3	4	9
12.2 Gazifikimi është një zgjidhje për ndotjen e ajrit.	1	2	3	4	9
12.3 Energjia diellore është një zgjidhje kundër ndotjes së ajrit.	1	2	3	4	9

12.4 Lumenjtë duhet të përdoren për të prodhuar energji elektrike.	1	2	3	4	9
12.5 Çdo amvisëri duhet t'i selektojë mbeturinat e saja.	1	2	3	4	9
12.6 Është e kotë t'i selektoj mbeturinat e mia, kur të gjitha ato përfundojnë në të njëjtin vend.	1	2	3	4	9
12.7 Nëse blej vetëm aq sa kam nevojë, do të kontribuojë në mbrojtjen e mjedisit.	1	2	3	4	9
12.8 Investim më i madh në edukimin mjedisor do të thotë investim në një të ardhme më të ndritur.	1	2	3	4	9
12.9 Kursimi i energjisë elektrike është i rëndësishëm sepse i zbut ndryshimet klimatike.	1	2	3	4	9
12.10 Nëse blej vetëm aq sa kam nevojë, do të kontribuojë në mbrojtjen e mjedisit.	1	2	3	4	9

C. C. Qëndrimet ndaj arsimit që e përcaktojnë veprimin/aktivizmin

Hyrje: Në vijim është dhënë një grup pohimesh në lidhje me arsimin dhe marrjen e masave për zbutje të ndryshimeve klimatike

13. Ju lutemi tregoni se sa jeni dakord me secilën nga pohimet e më poshtme:

Pohimet	Pajtohem plotësisht	Pajtohem kryesisht	Nuk pajtohem kryesisht	Plotësisht nuk pajtohem	Nuk e di /Preferoj të mos përgjigjem
13.1 Unë nuk shoh nevojë për edukim mbi ndryshimet klimatike.	1	2	3	4	9
13.2 Ndryshimi i klimës është i pashmangshëm.	1	2	3	4	9
13.3 Ekologjia dhe ndryshimet klimatike duhet të studiohen si lëndë më vete .	1	2	3	4	9
13.4 Ekologjia dhe ndryshimet klimatike duhet të jenë lëndë e detyrueshme në shkollë.	1	2	3	4	9
13.5 Si individ, unë mund të ndikoj në ndryshimin e klimës.	1	2	3	4	9
13.6 Nëse jam i vetëdijshëm për mjedisin, do t'i frymëzoj nxënësit/fëmijët që ta ndjekin shembullin tim.	1	2	3	4	9
13.7 Si mësues/edukator mund të ndikoj në sjelljen e brezave të ardhshëm ndaj mjedisit.	1	2	3	4	9
13.8 Si mësues/edukator, jam i arsimuar dhe i ditur mjaftueshëm për t'u mësuar fëmijëve mjedisin dhe ndryshimet klimatike.	1	2	3	4	9
13.9 Institucioni im ka burime të mjaftueshme (materiale dhe mjete didaktike) për ta mësuar ekologjinë.	1	2	3	4	9
13.10 Respektimi i mjedisit është diçka që nxënësit/fëmijët duhet të mësojnë kryesisht në shtëpi, dhe jo në shkollë ose kopsht.	1	2	3	4	9
13. Ka gjëra më të rëndësishme për të investuar në lidhje me shkollat/kopshtet sesa në programet dhe burimet për studimin e ekologjisë dhe ndryshimeve klimatike.	1	2	3	4	9

13.12 Unë do të ndërmarr veprime për t'i reduktuar ndryshimet klimatike vetëm kur të gjithë të tjerët rreth meje ta bëjnë këtë.	1	2	3	4	9
13.13 Qeveria duhet t'i shpërblejë njerëzit që kontribuojnë në zbutjen e ndryshimeve klimatike.	1	2	3	4	9
13.14 Është shumë herët për të thënë nëse ndryshimi i klimës është vërtet një problem.	1	2	3	4	9
13.15 Informacioni për ndryshimet klimatike është i rëndësishëm për mua.	1	2	3	4	9
13.16 Punoj për të siguruar jetesën, edhe nëse është në dëm të mjedisit.	1	2	3	4	9
13.17 Njerëzit kanë të drejtë ta ndryshojnë mjedisin për t'iu përshtatur nevojave të tyre.	1	2	3	4	9
13.18 Bimët dhe kafshët i kanë të njëjtat të drejta si njerëzit.	1	2	3	4	9
13.19 Natyra është mjaft e fortë për t'u përballur me ndikimet negative të shkaktuara nga njeriu.	1	2	3	4	9
13.20 Kërkohet investimi në inovacionin teknologjik për t'i trajtuar ndryshimet klimatike.	1	2	3	4	9
13.21 Fëmijët fitojnë vetëdije mjedisore dhe njohuri për mjedisin përmes edukimit joformal.	1	1	3	4	9
13.22 Për të rritur ekonominë, është i pashmangshëm dëmtimi i mjedisit.	1	1	3	4	9
13.23 Shkolla është vendi më i mirë për ta zhvilluar ndërgjegjësimin mjedisor të fëmijëve.	1	1	3	4	9

Hyrje: Në vijim janë dhënë një sërë pyetjesh të hapura mbi këtë temë; Ne dëshirojmë t'ju kërkojmë të merrni pak kohë dhe ta elaboroni mendimin tuaj në sa më shumë detaje që mundeni dhe të ofroni sugjerime me rëndësi jetike për këtë hulumtim.

14. Sipas mendimit tuaj, çfarë mund të përfshihet, ndryshohet ose përmirësohet në arsim për të arritur në një udhëzim më efikas dhe më cilësor mbi ndryshimet klimatike dhe mjedisore?

99. Asgjë nuk duhet ndryshuar

15. Në përputhje me kushtet e institucionit tuaj, cila është mënyra më e mirë për të realizuar orë/aktivitete edukative mbi mjedisin dhe ndryshimet klimatike?

99. Nuk ka përgjigje

16. Sipas jush, mësime të tilla ose edukatorët nuk japin mësim për ndryshimet klimatike sepse: (mund të jepen më shumë pyetje)

1. Nuk është pjesë e kurrikulës së përgjithshme
2. Ka mungesë të materialeve për këtë temë
3. Ka mungesë trajnimit për këtë temë
4. Është trajtuar në lëndë të tjera
5. Ka lëndë më të rëndësishme
6. Nuk është detyra e shkollës ta ligjërojë këtë lëndë
7. Mosinteresimi personal
9. Nuk e di

17. Cilat janë mënyrat në të cilat do të dëshironit të edukoheni për tema që ndërlidhen me zhvillimin tuaj profesional si mësues? (më shumë përgjigje janë të mundshme)

1. Ligjërata profesionale
2. Leximi i librave
3. Kurse në internet
4. Seminare
5. Punëtori me kolegë
6. Revista shkencore
7. Punime, raporte projektsh, studime
8. Portale/façe të specializuara të internetit
9. Tjetër, si? _____

PJESA 3. PRAKTIKAT

Hyrje: Në vijim janë dhënë një sërë pyetjesh që kanë të bëjnë me gjendjen e përgjithshme të institucionit tuaj në lidhje me disa aspekte të objektit.

18. Në varësi të situatës, shënoni “po” ose “jo” për secilin aspekt të shënuar.

Aspektet	Po	Jo	Nuk e di
18.1 A është institucioni juaj i pajisur mjaftueshëm me kosha plehrash?	1	2	9
18.2 A është institucioni juaj i pajisur me kosha të posaçëm për selektimin e mbetjeve?	1	2	9
18.3 A zbatohet selektimi i mbetjeve në institucionin tuaj?	1	2	9
18.4 A është institucioni juaj i pajisur me vende parkimi për biçikleta?	1	2	9
18.5 A janë të vjetra dritaret në institucionin tuaj?	1	2	9
18.6 A ka në institucionin tuaj laboratorë/dhoma të përshtatshme, ku mund të kryhen eksperimente shkencore?	1	2	9

Hyrje: Në vijim është dhënë një grup pyetjesh në lidhje me aktivitetet që ndërlidhen me institucionin dhe punën tuaj.

19. Në varësi të situatës faktike, shënoni “po” ose “jo” për secilin aktivitet të dhënë:

Aktivitetet	Po	Jo	Nuk e di
19.1 Institucioni im ka një EKO Klub	1	2	9
19.2 Institucioni im ka një kopsht, ku rriten bimët	1	2	9
19.3 Institucioni im merr pjesë në garat ekologjike/mjedisore	1	2	9
19.4 Menaxhmenti i institucionit tim i mbështet aktivitetet mjedisore	1	2	9
19.5 Nxënësit në institucionin tim nisin vullnetarisht aktivitete mjedisore	1	2	9
19.6 Unë ndaj informacione për mjedisin, kur materialet e planifikuara për orën e lejojnë një gjë të tillë	1	2	9
19.7 Kërkoj vullnetarisht informacione interesante për mbrojtjen e mjedisit, që më pas ua përcjell nxënësve/fëmijëve	1	2	9
19.8 Unë bashkëpunoj me OJQ-të kur bëhet fjalë për mjedisin dhe ndryshimet klimatike	1	2	9

20. A keni realizuar ndonjëherë, si mësues apo edukator, me vetë-iniciativë ndonjë aktivitet mjedisor jashtëshkollor me nxënësit tuaj? (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Po
2. Jo (P22)
3. Nuk ka përgjigje (P22)

21. Çfarë lloj aktiviteti ishte ai? Ju lutem shpjegoni.

22. Sa jeni ju personalisht të motivuar për të marrë pjesë në aktivitete, që ndërlidhen me mbrojtjen e mjedisit në shkollën ose kopshtin tuaj? (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Jam fuqishëm i/e motivuar
2. Disi i/e motivuar
3. Disi i/e pamotivuar (P24)
4. Aspak nuk jam i/e motivuar (P24)
9. Nuk e di (P25)
99. Preferoj të mos përgjigjem (P25)

(Nëse P22=1,2)

23. Çfarë ju motivon të përfshiheni në aktivitetet e mbrojtjes së mjedisit? (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Bindjet personale

2. Dashuria për kafshët dhe bimët ose gjithë botën e gjallesave të egra
3. Zgjidhja e një problemi apo nevoje specifike
4. Përmirësimi i njohurive personale, për të mësuar më shumë, diçka të re në këtë drejtim
5. Socializimi
6. Lënia e një shembulli për të tjerët
7. Një jetë më e mirë për brezat e ardhshëm
8. Aktivitete të lira
9. Financa
10. Karrierë
11. Tjetër, çka? (ju lutem shënoni) _____
12. Nuk e di/Preferoj të mos përgjigjem

(Nëse P22=3,4)

24. Cila është arsyeja kryesore pse nuk jeni të motivuar për t'u angazhuar në aktivitete?
(mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Nuk besoj se mund të ndryshoj asgjë/Është një humbje kohe pa rezultat
2. Kjo nuk është puna ime, të tjerët janë përgjegjës për të
3. Nuk jam paguar për këtë
4. Nuk kam asnjë arsye të veçantë
5. Tjetër, çka? _____
6. Nuk e di

25. Personalisht ju si qytetar a keni ndërmarrë ndonjëherë ndonjë aktivitet specifik për mbrojtjen e mjedisit? (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Po
2. Jo (P27)
3. Nuk e di (P27)
4. Preferoj të mos përgjigjem (P27)

(Vetëm nëse P25=1)

26. Çfarë lloj aktiviteti ishte ai? (pyetje e llojit të hapur)

27. Sa shpesh i praktikoni aktivitetet e mëposhtme?

Aktivitetet	Rregullisht (pothuajse e çdo ditë)	Shpesh (disa herë në javë)	Ndonjëherë (dy deri në tre herë në muaj)	rallë (një herë në muaj, disa herë në vit)	Nuk e praktiko j fare
27.1 Unë eci	1	2	3	4	5
27.2 Unë ngas biçikletën/skuterin për në punë	1	2	3	4	5

27.3 Unë e përdor transportin publik	1	2	3	4	5
27.4 Unë i selektoj mbeturinat	1	2	3	4	5
27.5 Unë përdor llamba me efikasitet energjetik	1	2	3	4	9
27.6 Unë konsumoj ushqim organik	1	2	3	4	9
27.7 Unë i mbledh mbeturinat nga hapësirat publike	1	2	3	4	9
27.8 Unë i kushtoj vëmendje konsumit të ujit	1	2	3	4	9
27.9 Unë kultivoj perime/fruta për nevojat e mia	1	2	3	4	9
27.10 Unë nuk përdor qese plastike	1	2	3	4	9
27.11 Unë e shmang përdorimin e plastikës	1	2	3	4	9
27.12 Unë dhuroj rroba	1	2	3	4	9
27.13 Unë kompostoj	1	2	3	4	9
27.14 Unë i kushtoj vëmendje efikasitetit të energjisë dhe konsumit të energjisë elektrike	1	2	3	4	9
27.15 Unë ha mish	1	2	3	4	9
27.16 Unë flas për ekologjinë me familjen dhe shokët	1	2	3	4	9
27.17 Unë përdor parfume dhe produkte kozmetike	1	2	3	4	9

Një grup pyetjesh në lidhje me standardin e jetesës dhe fuqinë blerëse

28. Sipas jush, cila nga pohimet e mëposhtme e përshkruan më së miri standardin aktual të jetesës në vendin tuaj? (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Standardi i jetesës është i padurueshëm
2. Është e vështirë, por ende e durueshme për të jetuar
3. Standardi i jetesës nuk është as shumë i mirë, e as shumë i keq
4. Standardi i jetesës është i mirë, por mund të jetë më i mirë
5. Standardi i jetesës është i shkëlqyeshëm
6. Nuk e di
7. Preferoj të mos përgjigjem

29. Cila nga pohimet e mëposhtme vlen për ju? (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Mund të blej çdo gjë që dëshiroj
2. Mund të blej pak më shumë se sa më duhet
3. Mund të blej vetëm atë që më nevojitet

4. Nuk mund ta blej as atë që më nevojitet
5. Nuk e di
6. Preferoj të mos përgjigjem

30. Vitin e ardhshëm, a prisni që standardi juaj i jetesës: (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Do të përmirësohet
2. Do të përkeqësohet
3. Nuk do të ndryshojë ndjeshëm
4. Nuk e di
5. Preferoj të mos përgjigjem

PJESA 4. MEDIAT DHE INFORMIMI

31. Sa shpesh e përdorni këtë media/kanal për të marrë informacione?

	Rregullisht (pothuajse çdo ditë)	Shpesh (disa herë në javë)	Ndonjëherë (dy deri në tre herë në muaj)	Rrallë (një herë në muaj)	Nuk i përdor fare
Televizorin	1	2	3	4	5
Radion	1	2	3	4	5
Ueb faqet/portalet e internetit	1	2	3	4	5
Gazetat ditore	1	2	3	4	5
Revistat javore	1	2	3	4	5
Mediat sociale	1	2	3	4	5

32. Në 6 muajt e fundit, a keni vënë re ndonjë përditësim në media për temat që kanë të bëjnë me ndryshimet klimatike dhe mjedisin? (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Po
2. Jo
9. Nuk e di
99. Preferoj të mos përgjigjem

33. Ku i merrni më shpesh informacionet për ndryshimet klimatike dhe mjedisin? (mund të jepet vetëm një përgjigje)

1. Televizor
2. Radio
3. Portalet/faqet e specializuara të internetit
4. Mediat sociale
5. Raportet e projekteve, studimet
6. Revistat e specializuara (për shembull: revistat shkencore)
7. Gazetat, mediat e shkruara
8. Ueb faqja (www.klimatskipromeni.mk)
9. Ministria e Mjedisit Jetësor dhe Planifikimit Hapësinor (www.moepp.gov.mk)
10. Biseda me familjen/miqtë/fqinjët

11. Nuk jam i interesuar për këtë lloj temash
12. Tjetër (*ju lutemi specifikoni*) _____
13. Nuk e di
14. Preferoj të mos përgjigjem